

חג השבועות -

סוד ה'חרות' זה'חירות' שבלוחות הראשונים

אור לוחות ראשונים ושניים, קדושת חג השבועות ויום
הכיפורים המתאחדים באורו של קדושת היובל

לוחות ראשונים ושניים, שבועות יום הכיפורים וסוד היוכל

חג השבועות. מתן תורה, יום בו פסקה זוהמתן של ישראל למרגלות הר סיני ועלו ישראל אל דרגות עליונות וכבירות בקודש. יום בו שמענו את קול ה', כל אחד ואחד מאיתנו זכה לעלות ביום זה לדרגת נבואה עליונה באספקלריא המאירה, בו שמענו כולנו את שתי הדיברות הראשונות. חג השבועות אדיר ונעלה בקודש. הנה, זהו החג היחיד שבו מתנוצצת בנו הדרגה העליונה של אדם הראשון לפני החטא. הלא ידוע הוא, שישראל בהר סיני פסקה זוהמתן, ותיקנו חטאו של אדם הראשון. ומידי שנה בשנה, זורח ומאיר הוא אור חג השבועות, ועם הארתו מתרוממים אנו על כנפי נשרים, לעלות אל דרגת אדם הראשון בגן עדן מקדם. כל יתר החגים כלולים הם בתוך המציאות שלאחר החטא, ואפילו יום הכיפורים, כמו שנראה בהמשך. רק חג השבועות, הוא הוא היום הנעלה ביותר, בהיותנו טהורים וזכים, בגוף ובנשמה יחדיו.

מרבה התורה לדבר ברוממות יום קדוש זה, וכך אומר משה לישראל לפני הכניסה לארץ - "כִּי שָׁאַל נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֶיךָ לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קֵצָה הַשָּׁמַיִם הִנְהִיָּה כְדַבֵּר הַגָּדוֹל הַזֶּה אוֹ הַנִּשְׁמַע כְּמֵהוּ. הַשְּׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כְּאֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ אֹתָהּ וַיַּחֲזִי. אוֹ הַנִּסָּה אֱלֹהִים לְבֹא לְקַחַת לוֹ גֹי מְקַרֵּב גֹי בְּמִסַּת בְּאֹתָת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבִידַי חֻזְקָה וּבְזִרְוֹעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה לְכֶם יְדוּד אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ. אֹתָהּ הִרְאָתָ לְדַעַת כִּי יְדוּד הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מְלַבְּדוֹ".

כידוע, בחג השבועות ניתנו הלוחות הראשונים. לוחות אשר הכתב היה חרות עליהם, "והלוחות מעשה אלוקים המה והמכתב מכתב

אלוקים הוא חרות על הלוחות". חכמים דורשים דרשה מפסוק זה, ומלמדים אותנו שהמילה 'חרות' מרמזת גם על חירות. "אל תקרי חרות אלא חירות". כידוע, לא לחינם דורשים חכמים את מטבעות הלשון. הסיבה שחכמים חיברו בין חרות לחירות איננה רק בגלל הדימיון בין המילים, אלא בגלל קשר עמוק ופנימי המצוי ביניהם. דווקא קשר פנימי זה, הוא הוא הגורם לכך שיהיה דימיון גם בין המילים. והנה, את הקשר בין החירות ובין חג השבועות אנו מוצאים בהקשר נוסף. כידוע, חג השבועות הוא היום החמישים לספירת העומר, לשבעת השבועות. והיינו, שחג השבועות מושרש בדרגת החמישים העליונה. והנה ידוע שבחינת החמישים היא גם סוד היובל, - שנת החמישים לשבע השמיטות. ואנו רואים בתורה, שמהותו של היובל הוא סוד החירות, שבו יוצאים כולם לחירות. אם כן, אנו רואים שיש קשר עמוק בין דרגת החמישים ובין סוד החירות. ממילא ברור, שמהותו של חג השבועות הוא סוד החירות, דבר זה יכול לפתוח בפנינו את מימד העומק במה שרמזו חכמים, ודרשו שסוד החירות רמוז במילים 'חרות על הלוחות'. וצריכים אנו להבין עניין זה ב"ה.

והנה, ידוע הדבר שביום הכיפורים נתנו לוחות שנים לישראל. לוחות אלו, שונים בדרגתם מלוחות הראשונים, אלו לוחות שמתואמים אל העם אשר חטא בעגל ונפל שוב לדרגת העולם של אחר חטאו של אדם הראשון. לוחות השניים נועדו ובאו להעלות ולרומם את ישראל עד אשר יזכו שוב שתפסק זוהמתן, ויעלו אל דרגת אדם הראשון לפני החטא, ואז ישובו הלוחות הראשונים להאיר בישראל.

נמצא, שישנו קשר פנימי בין יום הכיפורים, בחינת לוחות שניים, ובין חג השבועות, בחינת לוחות ראשונים. קשר זה מופיע ומתגלה

גם הוא בסוד היובל, שהנה ידוע שגילוי אור היובל נעשה ביום הכיפורים, בתקיעת השופר - "וְסִפְרָתָ לְךָ שִׁבְעַ שְׁבֹתֹת שָׁנִים שִׁבְעַ שָׁנִים שִׁבְעַ פְּעָמִים וְהָיוּ לְךָ יָמֵי שִׁבְעַ שְׁבֹתֹת הַשָּׁנִים תִּשְׁעַ וְאַרְבָּעִים שָׁנָה. וְהֶעֱבַרְתָּ שׁוֹפֵר תְּרוּעָה בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּעֶשׂוֹר לַחֲדָשׁ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפֵר בְּכָל אֲרָצְכֶם. וְקִדַּשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וְקִרְאתֶם דְּרוֹר בְּאָרֶץ לְכָל יֹשְׁבֵיהָ יוֹבֵל הוּא תְּהִיָּה לְכֶם וְשִׁבְתֶּם אִישׁ אֶל אַחֲזָתוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תִּשְׁבוּ".

אם כן אנו רואים, ששלושת האורות - אורו של היובל, אורו של חג השבועות, ואורו של יום הכיפורים, נפגשים יחדיו, וסוד אחד להם. בחסדי ה' ננסה להתבונן מעט אחר בחינות עליונות אלו, וזאת באמצעות דרשת חכמים שהבאנו קודם לכן - "אל תקרי חרות אלא חירות". הלוחות, הם המפתח ללמד אותנו את סוד ימים אלו. ההתבוננות בהבדל בין הלוחות הראשונים ללוחות שניים יכולים לפתוח עבורנו את האופק, להבין ב"ה את ההבדל בין שני החגים, שבועות ויום הכיפורים, ואת סוד אורו של היובל, שנת החירות, המחברת בין היום הכיפורים ובין שבועות, שכן יש בה את מהות החירות ושער החמישים, שהוא בחינת שבועות, והיא בעצמותה מתגלה ביום הכיפורים, בתקיעת השופר.

ההבדל הגלוי בין לוחות ראשונים ללוחות שניים

ראשית כל, נתבונן בהבדל הגלוי בין הלוחות הראשונים ללוחות השניים, ולאחר מכן ננסה להעמיק מעט במשמעות ההבדלים הללו. שני הבדלים מרכזיים היו בין הלוחות. בלוחות הראשונים גם הלוחות וגם הכתב היו מעשה אלוקים - "והלוחות מעשה אלוקים המה, והכתב מכתב אלוקים הוא חרות על הלוחות". לעומת זאת,

בלוחות השניים היה הלוח מעשה ידי אדם - "פסול לך שני לוחות
אבנים כראשונים וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על
הלוחות הראשונים". הלוח היה מעשה אנוש, ורק הכתב היה מכתב
אלוקים. הבדל נוסף הוא צורת הכתב. בלוחות הראשונים היה הכתב
חרות על הלוחות. הכתב היה חקוק בתוך הלוח ומשוקע בו. לעומת
זאת, בלוחות השניים היה כתב על הלוחות - "וכתבתי על
הלוחות". לא היה כתב חרות, אלא כעין כתב המוכר לנו, שבו
כותבים בדיו על גבי הלוח. כמה הבדלים רמוזים בעניין זה. ראשית,
בלוחות הראשונים למעשה הכתב והלוחות היו עשויים מ'חומר'
אחד. הלוח בעצמו היה הכתב, שכן החקיקה עליו היא היא
האותיות, והיינו שהאותיות לא היו אלא הלוח בעצמו. שנית, הכתב
היה שקוע עמוק בתוך הלוח. לא יושב על גביו, אלא חדור בתוכו.
שלישית, בלוחות השניים למעשה הכתב היה מסתיר את הלוח,
כביכול, כדי שהכתב יתגלה הוא צריך להסתיר את הלוח שמאחוריו.
במקום שיש כתב אינו ניכר הלוח. לעומת זאת, בלוחות הראשונים
היו רואים את הלוח גם בכתב האותיות וגם בחלק שסביבם, לא היה
הכתב מסתיר את הלוח, אלא ניכרים היו הכתב והלוח יחדיו.

"גווילין נשרפין ואותיות פורחות"

אלו הן ההבחנות הגלויות בין הלוחות הראשונים והלוחות השניים.
ננסה להתבונן במשמעותן הפנימית. מהי המשמעות של הלוח ושל
האותיות? - הנה מצינו גמרא המלמדת אותנו סוד זה. כך מובא
בגמרא במסכת עבודה זרה, בשעה ששרפו את ר"ח בן תרדיון יחד
עם ספר תורה, שאלוהו תלמידיו - "רבנו, מה אתה רואה", והשיב
להם - "גווילין נשרפין ואותיות פורחות". תשובתו אליהם עמוקה

מיני ים - ראשית כל, במישור הפשוט הוא התייחס אל ספר התורה. הנה, בא אויב ומתנכל ושורף את קודשי ישראל, קודש הקודשים, ספר תורה. רבי חנינא בא ולימד, שאין הגויים יכולים לאחוז אלא בגויל, בגוף הספר, אולם האותיות, המימד הרוחני העליון, אור הנשמה, הנה פורח הוא, אי אפשר לפגוע בו, אין האור שולט בו. הגווילין הוא הגוף של ספר התורה, והאותיות הם הנשמה, הרוח החיה באופנים, אור הקודש הנעלם.

רבי חנינא בן תרדיון רמז לתלמידיו על מימד נוסף, על עצמו. דבר זה מתברר לנו מגמרא אחרת, במסכת מועד קטן. שם חכמים מלמדים אותנו שכשאדם נמצא בשעת פטירה של יהודי, צריך הוא לקרוע עליו, שכן מעמד יציאת הנפש היא כמו ספר תורה שנשרף. וזו לשונה:

”דתינא רבי שמעון בן אלעזר אומר העומד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע למה זה דומה לספר תורה שנשרף שחייב לקרוע”.

הרי, שחכמים מדמים את פרידת הנשמה מהגוף לשריפת ספר תורה. הווה אומר, גם פרידת נשמה מן הגוף הרי היא בחינת גווילין נשרפין ואותיות פורחות. ממילא, רבי חנינא בדבריו כיוון הוא גם על עצמו. אומר הוא לתלמידיו - את גופי הם יכולים לשרוף, בבשר שלי הם יכולים לפגוע. הגויל, הגוייה, גוועת בלהבות האש. אולם נשמתו, אש הקודש היא, אותיות עליונות. היא איננה נפגמת, אין הערלים יכולים לאחוז בטהרת הנשמה ובנצחיותה. אמנם בחיצוניות הם פגעו בי, אולם בפנימיות, הרי נשמתי עולה כשלהבת ומתאחדת לעילא, בנצח ישראל אשר לא ישקר ולא ינחם.

סוד האותיות

אם כן, האותיות הן סוד הנשמה והגוויל הוא סוד הגוף. אכן, ידוע הדבר שהאותיות הם לבושים לאור אין-סוף. "סוסי אש אינון אתון דאורייתא". אותיות התורה הן בחינת סוסי אש, המלאים בלהט קדושה עילאה. המילה 'אות' דומה בצליל למילה 'אתא' בארמית, שמשמעותו 'בא', והיינו שהאותיות מביאות אלינו את האורות העליונים. כמו שהנשמה היא סוד מלבוש דק וזך לאור האלוקות, כך גם האותיות בעצמותן, הן הן המשכת האורות אל העולמות. אור האלוקות בעצמה היא לעילא מכל אות ומכל תג, אור אין סוף הוא עליון מכל התלבשות בכל דבר ועניין, אלא שהוא מופיע ומתלבש באותיותיה של תורה. ראשית כל באותיות של השם הקדוש, הגדול והנורא, שם הוי"ה ב"ה וב"ש, ולאחר מכן, בהתפרטות רבה, מתלבש האור העליון בכל שמות הקודש ובכל התורה כולה, שהיא כולה שמותיו של הקב"ה, כדברי הזוהר הקדוש.

ניתן להמשיל את היחס בין האור המופשט ובין האותיות ליחס בין הדיבור והמחשבה. הרעיון המחשבתי בעצמו הוא נעלה מכל אות ומכל דיבור. אלא, שאין באפשרותנו לאחוז בעולם הרעיון, אלא על ידי התלבשותו במילים ובדיבורים. אם נשים לב היטב נראה, שאפילו המחשבות שאנו חושבים בעצמנו הם למעשה בחינת דיבור. כשהאדם חושב הוא למעשה מדבר אל עצמו. לא רק הדיבור לזולת, אלא אפילו הרהורי הלב והמחשבות, הן למעשה דיבור פנימי, המורכב ממשפטים וממילים, שמתרוצצים במחשבתו של האדם. כך היא המידה, אין באפשרותנו לאחוז כלל בעולם הרעיון והמחשבה, אלא על ידי הדיבור, בין אם זה הדיבור בפה, לזולת, ובין אם זה הדיבור במחשבה, בין אדם לעצמו. אלו הם 'אותיות המחשבה', שהן

למעשה הכלי הזך שמאפשר לאדם להיפגש עם עולם הרעיון המופשט³.

כדי לחדד את ההבחנה נוסיף ונאמר, שאותיות אינם 'גוף' עבור האורות. כמו שאמרנו, הגוף הוא הגוויל. האותיות הן חלק מהאור, אלא שהוא אותנו בחינת האור שמצטמצם ומתאים עצמו אל העולמות. אם נמשיך במשל הקודם אזי נוכל לומר, שהגוף הוא הנבראים עצמם. שהנה ידוע, שלכל הנבראים כולם יש שורש רוחני מופשט, לכן, כך לדוגמא, האריה - הנה, עצם מהות האריה הוא אור רוחני מופשט, שהוא השורש הרוחני של האריה הגשמי. שורש רוחני זה מתלבש באותיות 'אריה', ואותיות אלו הם המקור ממנו התהווה האריה הגשמי. יוצא איפוא, שהאור הרוחני המופשט, מתלבש באותיות 'אריה', ועל ידי כך נעשה שורש רוחני לבחינת האריה שבעולם הזה, אשר הוא הגוף הממשי לאותיות אלו. 'העצם' הנעלם של כל הנבראים, הוא אור אלוקי, ה'אותיות', הן ההתלבשות של העצם, ו'הגוף' הם הנבראים עצמם. וכך למעשה נבראו כל הברואים כולם על ידי סוד האותיות, בסוד כ"ב אותיות שנבראו בהם שמים וארץ. האור הרוחני המופשט התלבש בסוד האותיות, ובאמצעותן נבראו כל הברואים כולם. וכך כותב בעל התניא בתחילת שער היחוד והאמונה, וזו לשונו:

"הנה כתיב 'לעולם ה' דברך נצב בשמים' ופירש הבעש"ט ז"ל כי דברך שאמרת יהי רקיע בתוך המים וגו' תיבות ואותיות אלו הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים ומלובשות בתוך כל

³ וכך כותב בספר קל"ח פתחי חכמה, פתח יח: "כל האורות העליונים עד שיגיעו להעשות מהם פעולה במעשה, צריך שיבאו לסוד האותיות. והם מציאות סדר אחד העומד להוציא כל הדברים לפועל, והוא סוד, "בדבר ה' שמים נעשו". כי אין מציאות לדיבור אלא באותיות...".

הרקיעים לעולם להחיותם, כדכתיב 'ודבר אלהינו יקום לעולם ודבריו חיים וקיימים לעד כו'. כי אילו היו האותיות מסתלקות כרגע ח"ו וחוזרות למקורן, היו כל השמים אין ואפס ממש, והיו כלא היו כלל, וכמו קודם מאמר יהי רקיע כו' ממש. וכן בכל הברואים שבכל העולמות עליונים ותחתונים ואפילו ארץ הלזו הגשמית ובחי' דומם ממש, אילו היו מסתלקות ממנה כרגע ח"ו האותיות לפני ששת ימי בראשית ממש, - וזה שאמר האר"י ז"ל שגם בדומם ממש כמו אבנים ועפר ומים יש מעשרה מאמרות שבהן נבראת הארץ בששת ימי בראשית, - היתה חוזרת לאין ואפס ממש. כמו בחינת נפש וחיות רוחנית, דהיינו בחינת התלבשות אותיות הדבור מעשרה מאמרות המחיות ומהוות את הדומם להיות יש מאין ואפס שלפני ששת ימי בראשית.

ואף שלא הוזכר שם 'אבן' בעשרה מאמרות שבתורה אעפ"כ נמשך חיות לאבן ע"י צירופים וחילופי אותיות המתגלגלות ברל"א שערים פנים ואחור, כמ"ש בספר יצירה, עד שמשתלשל מעשרה מאמרות ונמשך מהן צירוף שם 'אבן', והוא חיותו של האבן. וכן בכל הנבראים שבעולם, השמות שנקראים בהם בלשון הקדש הן הן אותיות הדבור המשתלשלות ממדרגה למדרגה מעשרה מאמרות שבתורה, ע"י חילופים ותמורות האותיות ברל"א שערים עד שמגיעות ומתלבשות באותו נברא להחיותו".³

³ וזה המשך לשונו: "לפי שאין פרטי הנבראים יכולים לקבל חיותם מעשרה מאמרות עצמן שבתורה שהחיות הנמשך מהן עצמן גדול מאד מבחי' הנבראים פרטיים ואין כח בהם לקבל החיות אלא ע"י שיוורד החיות ומשתלשל ממדרגה למדרגה פחותה ממנה ע"י חילופים ותמורות האותיות וגימטריאות שהן חשבון האותיות עד שיוכל להתצמצם ולהתלבש ולהתהוות ממנו נברא פרטי זה שמו אשר יקראו לו בלה"ק הוא כלי לחיות המצומצם באותיות שם זה שנסתלשל מעשרה מאמרות שבתורה שיש בהם כח וחיות לברוא יש מאין ולהחיותו לעולם דאורייתא וקב"ה כולא חד".

אם כן, סוד האותיות הוא הנשמה המאירה, והגווילין הם סוד הגוף המלביש את הארת הנשמה. וכך, בזמן נורא זה, של שריפת שני ספרי תורה, ספר תורה חי, שהוא הוא רבי חנינא בן תרדיון, וספר תורה כתוב קלף ומקודש בקדושה עליונה, בזמן זה אמר קדוש ה' לתלמידיו, שאכן הגווילין נשרפין, הגוויה והקלף נפגעים באש האויב, אולם האותיות, נשמת התורה ונשמת הצדיק, פורחות לעילא בקודש. יסוד זה מורה הוא לכל ישראל בכל הדורות, שאין האויב יכול לפגוע אלא בחיצוניותם של ישראל. אולם נשמתם עזה היא בתוקף נצחם של ישראל אשר לא ישקר ולא ינחם לעולם ולעולמי עולמים. האות הרוחנית, אות היא ביני ובינכם, אות של קודש, אות השבת, אות התפילין, אות ברית המילה, אות הארץ הקדושה, ואות נשמות ישראל. כולם מהות אחת להם, מאוחדים הם באותיותיה של תורה, באותיות כתב קודש אשר לא לוקים.

התורה והלוחות - המהות הפנימית של העולמות כולם

אם כן, הכתב הוא הנשמה, המימד האלוקי העליון, והלוחות הם הגוף, בחינת כלי הקיבול המקבל אל תוכו את ההארה הרוחנית העליונה. והנה ידוע הדבר, שהתורה היא נשמת העולם כולו, אשר בה ברא הקב"ה את העולמות כולם, "אסתכל באורייתא וברא עלמא", ממילא נבין, שקיימת הקבלה פנימית בין התורה ובין העולמות כולם, באופן שהכתב של התורה הוא השורש לנשמה של העולם כולו, ואילו הלוחות הם הם השורש לגוף של כל העולמות. הכתב הוא השורש של האורות, והלוחות שורש הכלים. הכתב הוא ההארה הרוחנית העליונה, והלוחות הם העולמות כולם, בית הקיבול אל האור האלוקי העליון.

לאור זאת נבין, שאם יש הבדל בין הלוחות הראשונים ובין הלוחות השניים, בין אותיות החקיקה שהיו בלוחות הראשונים ובין אותיות הכתיבה שהיו בלוחות השניים, - הרי שההבדל הזה איננו רק הבדל בלוחות ובתורה, אלא הבדל בעולמות כולם. התורה היא נשמת העולם כולו, ממילא, כל שינוי בתורה מצביע על שינוי בעולמות כולם. יתירה מזאת, מה שגרם לשבירת הלוחות הראשונים ולחידוש הלוחות השניים הם העולמות עצמם, כך ששורש ההבדל בין הלוחות נעוץ בנפילת העולמות.

שורש ההבדל בין הלוחות הראשונים לשניים - נפילת העולמות

משמעות הדברים היא, שהעולמות כולם ירדו מטה, וכבר לא היו ראויים אל אורם האדיר והבוהק של הלוחות הראשונים, והוצרכו לתורה המותאמת אליהם. כידוע, התורה היא מלשון הוראה, שבאה להורות ולכוון את החיים. לאחר הנפילה בחטא העגל התרחקו החיים מדרגת לוחות ראשונים, והוזקקו להכוונה והוראה לפי רמתם שלאחר החטא. ממילא, הוצרכה התורה להתלבש בלבוש נמוך יותר, התואם את העולמות במצבם לאחר הנפילה והחטא. הוי אומר, השינוי בין הלוחות מושרש בשינוי בעולמות עצמם. ראשית כל נפלו העולמות, וממילא נולד הצורך לגלות את התורה התואמת אל העולמות לאחר ירידתם.

וכך, התורה של לוחות ראשונות מכוונת את העולמות ואת ישראל כשהם לעילא בקודש, כמו במציאות של אדם הראשון לפני החטא. ואילו התורה של לוחות שנים פונה היא אל העם אשר נפל מטה, הידרדר לכותנות עור ולשפלות העולם הזה. זוהי תורה שבאה

להעלות את ישראל ולהביאם שוב אל הדרגה שקודם החטא. זוהי תורה של תשובה ותיקון.

וכך, יום הכיפורים הוא יום הלוחות השניים, שהוא יום של תשובה ותיקון חטאים, כשהשורש הפנימי של יום זה הוא תיקון חטאו של אדם הראשון וחטא העגל. ולעומת זאת, חג השבועות נאדר בקודש הוא, מושרש בבחינות עליונות אשר לא שזפתם עין, בחינות של גן עדן מקדם, של לוחות ראשונים, זיו עץ החיים אשר בתוך הגן, ממעל לכל שפלות וכל נמיכות השייכת אל מתכונת העולמות הנוכחית. וכך מלמד 'הלשם' את סוד הלוחות הראשונים מול הלוחות השניים:

כי הנה בריאת שמים וארץ וכל צבאיהם הנה היה בהאור הגנוז, וכמ"ש בבראשית רבא פ' י"ב ס"ו ו' - 'אותה האורה שנברא בה העולם, אדם הראשון עמד והביט בה מסוף העולם ועד סופו כו"ע"ש. והיו עומדים על ידי זה כל מעשה בראשית כולם במדרגה גבוה נעלה ונורא מאד ובפרט אדם הראשון גופה הנה הוא היה למעלה מכולם (וכמ"ש בפרקי דר"א פ' י"ח ובתיקוני זוהר תיקון נ"ו ובכ"מ). אך אחר שחטא בעץ הדעת, הנה ירד הוא וכל הבריאה כולה ונתהפכו כולם מכתנות אור בא' לכתנות עור בע' שהוא משכא דחויא (כמ"ש בתרגום יונתן שם וכן בת"ז בכ"מ). והנה אז נסתלק ונתעלם כל האור דששת ימי בראשית ונתעבה ונתגשם כל הבריאה כולה ונתמעט ונתצמצם האור מאז ולהלאה ואין אנו משתמשים עתה אלא באור הפנימי המצומצם במציאות העולמות כמו שהם עתה אחר החטא. אבל הבריאה דששת ימי בראשית עצמן היה באמת רק בהאור הגנוז... כי כל הבריאה כולו הנה היה רק בהאור דבלתי גבול אלא שע"י החטא נסתלק ונגנז.

וכן על דרך זה גילוי ית"ש בנתינת התורה הנה היה גם כן בהאור הגנוז ולכן נאמר 'אני אמרתי אלהים אתם' (וכמ"ש בעבו"ז ה' ע"א, וע' בזוה"ק ס"פ יתרו). אלא שלא היה ניתן להם עדיין בהחלט, והיה נתעכב עד הלוחות הראשונות, ואלו שזכינו להלוחות הראשונות היה חוזר להם האור הגנוז דששת ימי בראשית ויהי מתתקן מאז כל העולם כולו גם כן כמו קודם החטא. והנה היה לפי זה, (כלומר לפי דרגת לוחות ראשונים היה -) הגילוי דכל התורה כולה רק באורה אשר באצילות. אשר עליה אמרו (עבו"ז ג' ע"ב) 'שהקב"ה יושב ועוסק בתורה'. והוא היה גם כן עבודת אדם הראשון קודם החטא. כי אלולא החטא היה ניתן התורה כולה לאדם הראשון. וזהו שנאמר 'ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה'. והתורה דאצילות היא כולה על סוד היחוד לייחד הנאצלים זה בזה וכולם בא"ס ביחודא שלים (ע' זוה"ק מקץ קצ"ט ב' תרומה קס"ה ב' ואתחנן רס"ג א' ברע"מ שם)...". "והוא אורייתא דאצילות שעיקרה על יחודי אורות עליונים, שהם הפנימיות דכל התורה והמצוות".

"אך על ידי חטא העגל שלא זכו להלוחות הראשונות הנה חזר ונסתם מהם כל האור הזה ונתלבש כל התורה כולה בנושאים ולבושים דהעולם הזה ונקרא מעתה 'תורת הבריאה' כי הרי היא מתלבשת בלבושין דהעולמות בריאה-יצירה-עשיה והיא מיוסד מעתה על הטוב והרע שבהם לשמור מהרע שבהם ולעשות את הטוב, שהם כל המצות מעשיות שהם נעשים כולם רק בגוף ונפש דהעוה"ז עצמו והם העשה ולא תעשה. כי כל המצות ל"ת הם כולם לשמור ולהרחיק את עצמו מכל מה שיש להרע אחיזה ונגיעה בו וע"ד שכתוב ויגע בכף ירכו על כן לא יאכלו בני ישראל כו' וזהו הטעם לכל הטומאות והאיסורים שבתורה... וכן להיפך במצות עשה, כי כולם הם להמשיך על עצמו אור קדושתו של הקב"ה ואלהותו עליו... הנה נתלבש התורה בנושאים ולבושים דהעוה"ז

לפי מציאותה אשר ירדה אחר החטא. ומיוסד התורה מעתה על הטוב ורע טהור טמא אסור מותר כשר פסול חייב זכאי להתרחק מהטומאה והרע ולהתקרב ולהדבק לכל הטוב טהור וקדוש. ועומד התורה מעתה לפנינו רק בצורת תורת האדם התחתון דהעוה"ז. וכן כל שכרה ועונשה הגלויים בה הם כולם ג"כ רק מהעוה"ז. והוא ענין הכרת ואבדן הנאמר בה... אמנם כל ההתלבשות הזו הן דהתורה והן דהבריאה הרי הוא הכל רק ע"י החטא. והוא רק מעת החטא עד שיגיע עת התיקון דקץ הימין. כי ע"י החטא דעץ הדעת נתגשמה ונתעכרה הבריאה כולה וע"י חטא העגל נתלבש ונתגשם התורה כולה ואין אנו משתמשים מעתה אלא רק בהאור הפנימי הממועט שבשניהם אשר נתצמצם לפי הגוף והלבוש שבהם. אבל עיקרון ויסודן שבתחילה הרי היה בשניהם רק בהאור הגנוז."

"אין עוד מלבדו"!

אם כן, לאחר שראינו באופן כללי את ההבדל בין הלוחות הראשונים והשניים, ניגש להתבונן באופן פרטני יותר בגוף הלוחות עצמם, ולנסות לאור זאת לראות את ההבדל בין העולמות וישראל לפני חטא העגל לאחריו, שהוא גם ההבדל בין הארת חג השבועות, ובין הארת יום הכיפורים.

הנה, ראשית כל, העובדה שבלוחות הראשונות היה הלוח עצמו עשוי גם כן מעשה אלוקים, "והלוחות מעשה אלוקים המה", מעיד על עניין עליון ואדיר מאוד. משמעות הדברים היא, שגם העולמות עצמם, הגוף, בחינת הלוחות, היו קדושים בקדושה עילאה. נבאר מעט את הדברים.

הנה ידוע הדבר, שאורו הגדול יתברך שמו, אור אין סוף ב"ה, ממלא את העולמות כולן וסובב כל העולמות כולן, אין שום מציאות

מבלעדיו, הוא ברא את הכל, מחייה את הכל, מנהיג ומצוי בכל. זיוו ואורו ונוכחותו ממלאים את כל ההויה כולה, וכולה אומרת כבוד ה', אשר ממלא את כל הארץ ביקר קדושתו. זוהי האמת הפנימית החקוקה בכתב קודש לה' אשר לא תשתנה לעולם. ואמת ויציב ונכון הדבר, שכל יציר ונברא לא נברא אלא לכבודו יתברך, וכל נברא נוצר ונעשה, התהווה והופיע מהאין המוחלט למען גילוי אלקותו יתברך. כל ההויה אומרת ומספרת כבוד מלכותו. אין שום יצור היוצא מחוץ לשירה אדירה זו. אל אחד מתגלה בעולם אחד, והוא ושמו אחד, אין הפך ממנו, אין שני לו, אין חוצץ, ואין עוד מבלעדיו.

אלו הן העולמות בצורתן האידיאלית, כך הם נבראו וכך הן עתידין להיות, ביום אשר יהיה על מצילות הסוס קודש לה' כמזרקים לפני המזבח. אלא, שחטא אדם הראשון והפיל את העולמות כולם. לבושי עור, אטימות וטומאה עטו וכיסו את פני תבל ומלואה. חושך ענן וערפל יצרו מחיצה של ברזל בין העולמות ובין האלוקים, ונתעלתה השכינה למעלה משבעה רקיעים. והעולמות נותרו עזובים וחשוכים, "אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם". שוב לא שירה, לא זיו ואורה, אלא חושך ותעייה, כפירה ועבודה זרה, ושם שמים וקדושתו נעלמים מן הארץ.

והנה, האור הגדול אשר שימש בכל ימי בראשית קודם החטא, לא סולק חלילה, אלא כוסה. אך בפנימיות, בגניזה, במימד הנעלם של ההויה כולה, אותו אור מאיר ושרוי, נוכח ומצוי במטמונים. רק החיצוניות, המימד הגלוי, גופם של העולמות כולם, הוא הוא אשר נפל מטה והתרחק מאור פני מלך חיים. אולם נשמת העולמות, פנימיות ההויה כולה, עודנה עומדת היא עם המלך במלאכתו.

והנה מי שמצוי בפנימיות העולמות הם ישראל. נשמתם של ישראל, היא עצמה נשמת העולם כולו, אור השכינה. נוכחותם של ישראל

בעולם היא היא נוכחותו של הקב"ה בעולם. שכן הם, בעצם מציאותם, ממלאים את העולמות כולם באורו הגדול והקדוש. נשמתם מושרשת באורו הגדול והאין סופי, ומרום גובה קדושת נשמתם, ממשיכים הם את הזיו והזוהר אשר לחי עולמים, אל תוך גופם של העולמות כולם. זאת היא עבודת הקודש של ישראל, לאחד את המימד הגלוי עם המימד הנעלם, את חיצוניות העולמות עם נשמתם הפנימית, ובכך להביא את כל העמים והממלכות, את כל היצורים והנעשים, להיות כולם מאוחדים ודבקים בנשמת אלוה אשר בקרבם, ולהיות מביעים וקוראים בשם ה' באחדות נפלאה. "ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם", "וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה".

אם כן, העולמות בעצמותם קדוש קודשים הם. דבר זה לימדונו חכמי הרזים, אשר בסוד נעלם הורו לנו, שלעתיד לבוא יתעלו העולמות כולם, עד אשר אפילו עולם העשיה החומרי יתעלה לעילא, ויהיה בוהק בקדושה כמו עולם האצילות עצמו. תהא העשיה החומרית מלבשת את האצילות האלוקית ללא פירוד והבדלה. ואז יהיה החומר עצמו מקודש בקדושת האצילות האלוקית, ויתברר לעיני כל שאין במציאות אלא אור קדושה, אור מלכו של עולם, והכל יציר נברא אינו אלא שביב ונטף מן ההארה האלוקית, אשר היא היא כל המציאות כולה ואין בלתי.

והנה, בחטאו של אדם הראשון נפלו עולמות בריאה יצירה ועשיה והתרחקו מן האצילות האלוקית העליונה. כבר לא מלבישים הם את ההארה העליונה ומביאים אותה לידי ביטוי וגילוי, אלא רחוקים הם, מרחק שלוש פרסאות, מטה מטה, ירודים הם, ותמצית זיו והארה יורדת אליהם ממרומי הקודש האלוקי, להחיותם ולקיימם,

כדי קיום הגוף בלבד, ולא יותר. אין האור בוקע את עביותם, איננו חודר אל תוכם ממש, ואיננו מתגלה עליהם לזככם באתגליא. כך, שלמראית עיני בשר נראה שהעולם רחוק ומרוקן מקדושת ה'.

ממילא, אנשים רבים נופלים ברשת הכפירה, לסבור שאין חלילה אלוה-ה ממעל ואין שכינה בגבהי מרומים ובתחתיות ארץ. סמיות עינים זו התפתחה בגין החטא, אשר הפיל את העולמות, והסתיר את האמת האדירה בקודש, האמת שאין מציאות חוץ ממנו. כעת, נעלמת היא מעיני כל חי, וגלויה רק לעיני בדולח של צדיקים וקדושים, המכירים מתוכיות נשמתם את נוכחותו ומציאותו של הקב"ה, אשר ממלאת וסובבת את כל העולמות כולם, מנהיגה את הכל ומרוממת את הכול, ועתידה היא להיות גלויה לכל, ביום אשר לא יכנף עוד מוריך, והיו עיניך רואות את מוריך.

סוד הלוחות הראשונים - "והלוחות מעשה אלוקים המה"

אם כן, גופם של העולמות כולם קודש הוא במקורו, ורק בגין החטא, נעלם הדבר ונסתתר. והנה, ביום מעמד הר סיני, יום אשר פסקה זוהמתן של ישראל ונזדכך גופם לשוב להיות לאור מאיר, ביום זה נתעטרו ישראל בעטרות קודש, והיו כולם מאוחדים ומדובקים ממש בקדושתו של הקב"ה, בלי חטא ועוון, בלי פגם וטומאה, "כאיש אחד בלב אחד", באחדות עליונה אשר התגלתה על הגופים המחולקים ואיחדה אותם גם כן. ביום זה, זכו ישראל להיות כאדם הראשון, בגן עדן מקדם. תיקנו הם את חטא עץ הדעת, ונעשו ראויים ומוכשרים אל התורה העליונה ביותר, התורה שהיא היא עץ החיים אשר בתוך הגן. התורה אשר כל סתרי אלוה גלויים בה ומאירים לעיני כל. זוהי תורת האצילות, נשמתא דאורייתא. וכך, זכו

ישראל ביום זה אל הלוחות הראשונים. הלוחות הראשונים, אשר לא רק הכתב, הנשמה הפנימית, היה מעשה אלוקים. אלא גם הלוחות, "והלוחות - מעשה אלוקים המה!", הגוף עצמו, העולמות עצמם, היו מעשה אלוקים. עולמות שלא ניכר בהם שום חציצה ושום ריחוק מאור קדושתו יתברך, אלא עולמות של מעשה אלוקים, עולמות שמספרים כבוד א-ל בכל נקודה ובכל פינה בהם. זהו הסוד הנעלם והנורא, אשר מושרש במהות העובדה שהיו הלוחות בעצמם מעשה אלוקים. העולמות עצמם, הגוף וכלי הקיבול, היו מקודשים בקודש קודשים, כמו הנשמה.

הכתב והלוחות, הנשמה והגוף - מהות אחת ממש

הבחינה השניה של הלוחות הראשונים היא שהכתב היה מהלוחות עצמם. כאמור, הכתב היה חקוק מהלוחות עצמם. הכתב והלוח לא היו משני חומרים שונים זה מזה. וכך כותב האדמור הזקן בעניין אותיות החקיקה, סוד לוחות ראשונים, מול אותיות הכתיבה, סוד לוחות שניים:

"יש להקדים תחילה שורש ענין ההפרש בין תורה שבכתב שנתלבשה באותיות הכתב בדיו על הקלף, לבחינת 'מכתב אלהים חרות על הלוחות', שהוא אותיות החקיקה... וההפרש בין כתיבה לחקיקה בגשמיות הוא פשוט, דבאותיות הנכתבים בדיו הנה הדיו הוא דבר בפני עצמו ואינו מגופו ומהותו של הקלף, אך כשמצטייר הדיו בצורות אותיות על הקלף ידבקו והיו לאחדים, ונראה כאילו הם דבר אחד, שהרי הקלף הלבן ישנו תחת האות ועליו ממש נכתב האות והוא סובלו. אבל מכל מקום באמת הם שני דברים, שהרי הקלף הוא דבר בפני עצמו, והדיו הוא דבר בפני עצמו לגמרי, רק

שהלביש את הקלף הלבן להיות נראה על הקלף צורות אותיות מדיו. ואם כן אין זה אלא דרך הלבשה בלבד, שהלבוש הוא דבר בפני עצמו ממש, ואף לבוש המחובר תמיד, מכל מקום מצד עצמו הוא דבר בפני עצמו. וכך הוא ענין אותיות הנכתבים בדיו הן מלבישים את הקלף בחינת לבוש לבד.

מה שאין כן באותיות החקיקה שנחקקים ונחרצים על גבי אבן טוב וכהאי גוונא, הנה אין האותיות חשובים בחינת לבוש לבד, אלא הן מעצמותו ומהותו של האבן טוב ומגופו ממש יחשבו, והגם שמכל מקום אינו דומה ממש לכמו שהיה האבן טוב מצד עצמו קודם החקיקה, שמתחילה היה פשוט בלא ציור אותיות כלל, ועל ידי החקיקה נולדו בו אותיות, והרי אם כן צורות האותיות אלו אינן עצמות ומהות האבן טוב שהוא מצד עצמו פשוט בלא ציור אותיות, אך הגם שצורת האותיות היא הויה חדשה, אבל על כל פנים אותיות אלו הם בגוף האבן טוב ממש ואינו דבר נפרד ממנו רק חרותים וחקוקים בגופו ממש, ולא כאותיות שעושים בדיו שהם דבר נפרד חוץ מהקלף וחשובים לבוש לבד. אבל אותיות החקיקה אף על פי שהן גם כן אותיות, ולא כקלף הלבן ואבן טוב במהותו ועצמותו שמופשט מכל צורה ממש, אבל על כל פנים הם מגופו ומהותו של הדבר ולמעלה מעלה מבחינת לבוש".

אם כן, בלוחות הראשונים היה הכתב מהלוחות עצמם. והנה, משמעות הפנימית של עניין זה היא, שבמדרגה זו לא היו הגוף והנשמה צוררים זה את זה, כשזה בגשמיותו וזה ברוחניותו. אלא הגוף והנשמה מחומר אחד ממש הוא, שניהם אינם אלא ברקי אורות קודש. כל ההבדל בין הגוף והנשמה היה 'במינון' של האור, וכך, הגוף היה אור ממוזער, אור מועט, אך אור, ולא חומר גשמי ועכור.

הכתב היה חקוק מהלוחות עצמם, מגולף בתוכם ממש. והיינו, שהגוף עצמו היה מבהיק את אור הנשמה. לא כמו המוכר לנו, שהגוף ירוד ושפל, והנשמה יורדת אליו מטה להחיותו ולזככו. אלא הגוף עצמו היה מכון לשבתך עולמים, הגוף עצמו היה חושף את הנשמה. מתוך הלוח עצמו, מתוך הגליפה והחקיקה בתוך ה'חומר' עצמו, בהקה הנשמה והאירה באור עליון.

שורש 'הכלי' - ה'חלק' התחתון של 'האור'

אין פלא שהגוף והנשמה עשויים מחומר אחד, שהנה כך באמת נוצר הגוף - מתוך הנשמה עצמה. עניין זה מושרש בסוד נעלם, והוא מה שדיבר בקודש, מורנו האר"י הקדוש, באופן התהוות הכלים מהאורות. והנה לימד אותנו איש אלוקים זה, שהכלים עצמם אינם אלא החלק התחתון של האורות, אשר בירידת האור מטה התעבה וקנה לעצמו מציאות חדשה של בחינת הכלי. וכך, בשורש פנימיות הכלים, אין הם אלא בחינת האור עצמו, ואינם עשויים מחומר וממציאות אחרת. דברי האר"י הקדוש הללו, אשר לימד את סדר התהוות הכלים, שהם עצמם במהותם חלק מהאור, מלמדים אותנו יסוד חשוב זה, שאין במציאות שני עולמות נפרדים, אין חומר ורוח צוררים זה לזה, אין נתק מוחלט. כל הראייה של שני עולמות, אינו אלא בחטא יסודי, בחטא הקדמוני. אולם במהות הפנימית - העולמות אינם אלא עולם אחד ממש, עשוי מאבן טובה אחת, ספיר גזרתם, והגוף והנשמה יחדיו מאוחדים.

הכתב והלוח, הנשמה והגוף - אינם מסתירים זה את זה

באותיות החקוקות מתוך הכתב, אין שני חומרים, דיו וקלף, אלא חומר אחד ומהות אחת. זאת בניגוד לאותיות הכתובות על גבי הקלף, אשר האותיות מסתירות את הקלף, ובהראות האותיות מוכרח הקלף להעלם תחתיהם. באותיות החקיקה אין הסתרה והעלמה של הגוף, של הלוחות. גם בזמן היראות האותיות ניכר ונראה הלוח.

והנה סוד העניין הוא, שבמציאות המתוקנת, אין מאבק בין הגוף ובין הנשמה. הכלל הידוע, 'שבניין הגוף - חורבן השכל, ובנין השכל - חורבן הגוף', איננו אלא תוצר של החטא, משנעשו צוררים זה את זה. אכן, במתכונת הנוכחית של העולם, פיתוח הגוף באופן מרובה עלול לפגוע בגילוי אור הנשמה. החומרנות כשהיא מתרבה, סותרת היא את הקדושה והטהרה. התאוה העיוורת של הגוף מטשטשת את ראיית האור והקודש שבתורה ובתפילה. וכך, בעולמנו זה, אם נראה הוא הגוף, והקלף בולט, הרי שהאותיות מתקטנות ונעלמות. ואם חפץ הוא האדם שיראו עליו אותיות הקודש, אורה של הנשמה, צריך הוא להלחם בנטיות גופו החומריים, למזער את תוקפם ותאוותם, ולהשליט את האות על הקלף, להבהיק את הנשמה ולהלבישה על הגוף.

אלא שכל זאת הוא בעולמנו הנוכחי. ואולם, בעולם המתוקן והשלם, אין סתירה, אין פגם, אין מלחמה ומאבק. בשלום מתוקן, יכולים הגוף והנשמה להתרחב בכל מלא כוחותיהם, בכל עוצמת הווייתם. הנשמה, ככל שתתרחב, כך תגדיל יותר את כוחו של הגוף, של הלבוש המלבישה. והגוף, ככל שיתאדר ויתעצם בכוחו, יהיה מכון ראוי וחזק יותר לגילוי הנשמה, ותהא היא מתעצמת בו בחילא

יתיר. חומר אחד, מהות אחת, אותיות ולוחות שאינם מסתירים זה את זה, ואינם באים זה על חשבון זה.

וכך, היו האותיות בוקעות מתוך הלוח עצמו, והיה הלוח עצמו מלמד ומגלה את אור התורה, אור האותיות. לא היה העולם הזה חשוך וזקוק לאור מלעילא שיאיר בו, אלא היה בעצמו מדבר ומספר כבוד ה', ומאיר מתוך עצמותו את קדושת אור אין סוף ב"ה.

סוד חיי האבות - דרגת לוחות ראשונים

והנה, זה סוד חיי האבות ומדרגתם, אשר נעוץ בבחינת המציאות המתקנת, של לוחות ראשונים. האבות הקדושים, בכל מאודם פעלו לתקן חטאו של אדם הראשון ולגלות את האור שהסתתר בנפילת העולמות, כך שעצמות חייהם היתה התנוצצות של בחינה זו. וכך אנו רואים, שהאבות הקדושים - עצם חייהם היה תורה, לא כמו המצוי אצלנו. אנחנו, שקיבלו את הלוחות השניים, לנו יש שני 'תחומים' - לימוד תורה וחי העולם הזה. אצלנו התורה 'מדברת' מלמעלה ומנחה את חיי העולם הזה, אך העולם הזה בעצמותו עיוור ועלול לנפילה, וזקוק הוא להנחיה שתבוא אליו מלמעלה להנחותו בדרך ולהורות לו את הדבקות באל חי. וכך, התורה מגודרת בתחום של הלימוד, והחיים מגודרים במסגרתם החומרית. כך אצל הבנים. לעומת זאת, אצל האבות, לא היו שני תחומים, אלא עצם עבודת האבות בעולם הזה, היא היא התורה. לא היה 'הפסק' מהעולם הזה שהיו נכנסים לבית המדרש ללמוד, ולא היה הפסק לתורה שהיו יוצאים לעבוד. אלא עבודתם ותורתם היו אחד ממש, היו הם אלו שגילו את האור העתיק והעתידי, שבו אין פירוד בין גוף ונשמה, אין שני תחומים של קודש וחול, אלא הכל אחדות אלוהית אחת ממש.

עצם החיים הוא התורה, והתורה הוא עצם החיים. הוא סוד העניין, הלוח עצמו היה זה שמדבר ואומר את הכתב, את הנשמה. לא היתה הנשמה יורדת על הגוף מלעילא וכותבת עליו, אלא הגוף עצמו, בחקיקה אשר בו, והיינו בעומק הקודש אשר בתוכו, היה מגלה את אורה של הנשמה. העבודה והתורה, העולם הזה והעולם הבא, היו אחד ממש, בשלמות מוחלטת. ירושלים של מעלה וירושלים של מטה באיחודא ובחיבורא חדא, כתרין רעין דלא מתפרשן לעלמין.

זוהי רוממותם ומעלתם של הלוחות הראשונים. אשר מעשה אלוקים המה, והכתב בכתב קודש חרות בהם, ומתגלה בתוך עצמותם. הכתב, לא היה עומד ממעל, על הקלף, מבחוץ. אלא חרות הוא בתוכו ממש, חודר את קרבו ומתגלה מתוכו פנימה. לוחות השנים, הכתב יושב על גבי הקלף ואיננו נכנס אל תוכו. הכתב אמנם צמוד הוא אל הקלף, יושב בשכנות אליו, אלא שממעל הוא, ואיננו בתוכו פנימה. הנשמה מאירה מלעילא, איננה חודרת את מעמקי הבשר להיות מתגלה מתוכו ממש, אלא נטפים יורדים ממנה על הגוף, טללי אורות היורדים מטה להחיות את העולמות בנפילתם. לעומת זאת, בלוחות הראשונים, היה הכתב משוקע עמוק בתוך הלוח, בוקע ומתגלה מתוכו פנימה, בעצמות הבשר וחיי העולם הזה, היה האור האלוקי מאיר, וכל פינה במציאות אמרה כבוד ה'.

לוחות ראשונים - "על כן עלמות אהבוך"

לוחות הראשונים, תואמים הם את העולמות אשר היו בגן עדן מקדם. עולמות של כותנות אור, עולמות שאינן מעלימים, אלא עולמות אשר מזמרים כבוד ה', "למנצח לבני קורח על עלמות שיר, אלוקים לנו מחסה ועוז... נהר פלגיו ישמחו עיר אלוקים קדוש

משכני עליון, אלוקים בקרבה בל תמוט... ה' צבאות עמנו משגב לנו אלוקי יעקב סלה, לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ". אלו הם העולמות שאליהם אמרו חכמים "אל תקרי עלמות אלא על מוות", אלו הן העולמות המזוככים, אשר "לריח שמניך טובים שמן תורק שמיך על כן עלמות אהבוך, משכני אחרוך נרוצה". על עלמות אלו אנו רומזים במזמור חג השבועות, המזמור של מתן תורה, באשר אנו אומרים ומזמרים - "קְדָמוּ שָׁרִים אַחַר נְגִיִם בְּתוֹךְ עֲלָמוֹת תּוֹפְפוֹת. בְּמִקְהֵלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים אֶ-דְּנֵי מִמְקוֹר יִשְׂרָאֵל... מִהִיכָלְךָ עַל יְרוּשָׁלַם לְךָ יוֹבִילוּ מַלְכִים שָׁי... מִמְלָכוֹת הָאָרֶץ שִׁירוּ יֵא-לֵהִים זָמְרוּ אֶ-דְּנֵי סֵלָה. לָרֵכֵב בְּשָׁמֵי שָׁמַי קָדָם הוּ יִתֵּן בְּקוֹלוֹ קוֹל עוֹז. תָּנוּ עוֹז לְאֵלֵהִים עַל יִשְׂרָאֵל גְּאוֹתוֹ וְעֲזוֹ בְּשַׁחֲקִים. נוֹרָא אֱלֹהִים מִמְקַדְשֶׁיךָ יֵאֵל יִשְׂרָאֵל הוּא נִתֵּן עוֹז וְתַעֲצֹמוֹת לְעַם בְּרוּךְ אֱלֹהִים". וכך אומרים חכמים במדרש (ילקוט שמעוני שיר השירים א רמז תתקפא):

דרש רב נחמן בר רב חסדא למה תלמיד חכם דומה לצלוחית של פלייטון מכוסה אין ריחו נודף מגולה ריחו נודף, ולא עוד אלא אפילו דברים המכוסין ממנו מתגלין לו, אל תקרי עלמות אלא עלומות, ולא עוד אלא שאפילו מלאך המות אוהבו, אל תקרי עלמות אלא על מות, ולא עוד אלא שנוחל שני עולמות, אל תקרי עלמות אלא עלומות... 'שקני מנשיקות פיהו' אלו עשרת הדברות ששמעו מפי הגבורה, למה אמר מנשיקות, שתי נשיקות אחת עשרת הדברות ואחת קבלת התורה.

כך, במתן תורה זכינו לעלמות אהבוך, לעולמות שאינן מעלימות, אלא מעלות מעל המוות וההעלם, אהבת עולם ואהבה רבה בחיבורא אחדא, עולם הזה ועולם הבא, עולמות פנימים וחיצונים, וכולו אומר כבוד.

בחינת לוחות שניים - נפילת העולמות וירידת התורה להחיותם

אלא, שחטאנו עם אבותנו, ונפלו העולמות שוב בחטא העגל. שוב היו העולמות להעלמות, לחושך וקדרות. צרה ויגון אמצא, והחושך יכסה ארץ וסער מתחולל, "והנה רוח סערה... ענן גדול ואש מתלקחת", קליפות טמאות אפפוננו, חבלי שאל סבוננו, קדמונו מוקשי מוות. עוטה עור כשלמה, על פני תבל ומלואה. שוב התעוררו כוחות שליליים, יצרים נמוכים ושפלים, כוחות המתאוים של הגוף נעשו עוורים, ומיצרים את רגלה של הנשמה אשר לא מוצאת מנוח בתוך הגוף, ומרחפת היא ממעל לו, נוגעת ולא נוגעת, מטי ולא מטי. התעוררות היצרים וטומאת הגוף המנותק הביאה את הצורך להתאים את התורה אל העולמות הירודים. כשהגוף היה בחינת אור, לא היה צורך בתורה שמדברת על טומאה וטהרה, שכן לא היה שום אחיזת טומאה בגוף. הלוחות הראשונים דיברו אל גוף זך ומצוחצח, שאין בו יצרים ושפלות, אין בו טומאה ותאוה. הלוחות הראשונים היו כולם שמות קודש ויחודים עליונים, עץ חיים שאין בו דעת וחיבור של טוב ורע. והנה, נפילת ישראל הצריכה את התורה לרדת ולהתלבש בהתאמה אל העולם הנמוך והשפל שהתחדש בגין החטא. צריכה התורה לרדת מטה, ולהורות את ישראל את חוקי החיים בתוך מציאות שיש בה טומאה, ריב ונגע, "בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע, דברי ריבות בשעריך". הלוחות השניים, התפרשו למ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא, ללימודי מאכלות אסורות, דיני רוצחים ושמירת נפש. לא היה כן בלוחות הראשונים, אשר היו כולם נשמתא דאורייתא, שמות ה' ויחודים עליונים. רק בירידת ישראל, ירדה התורה עימם והתלבשה בלבושי הגוף, בשור הנוגח את הפרה, ובארבע מיתות בית דין. זוהי תורה המדברת אל מציאות חיים שיש

בה מלאך המוות ויצר הרע, כוחות של טומאה ונפילה. זוהי תורה שבאה להעלות את העולמות משפל נפילתם. 'תורת הבריאה', ולא 'תורת האצילות'. 'תורת הבירורים' ולא 'תורת היחודים'. זוהי תורה של בעלי תשובה, לא של צדיקים גמורים, אלא של ישראל השבים במאמצים מרובים אל אביהם שבשמים, תורה של תיקון החטאים, של טיהור הטומאות והעברת הזוהמא. זוהי תורה של האם המתעסקת ברחיצת צואת בנה, לנקות בגדיו-בגידותיו, ולצחצחו למען ישוב אל התיקון השלם, להיות הגוף עצמו גם הוא מאיר באור יקרות.

לוחות שניים - "פסול לך", מעשה ידי אדם

אם כן, אלו הם הלוחות השניים. זוהי התורה אשר הלוחות שבה אינם מעשה אלוקים, אלא מעשה אדם. "פסול לך", "פסול מצלצל גם הד של 'פסילה', רמז על כך שיש פסולת שצריך להתייחס אליה ולתקנה, על כך שבחינת הגוף כבר איננו כבראשונה, אלא נפל מטה, ויש בו פסולת. יש 'מותרות' מהגוף, שאיננו כולו זך וטהור, אלא טומאה אוזת בקצוותיו. וכך, משה פסל את הלוחות והעלה אותם למעלה, והיה אמנם הכתב כתב האלוקים, בחינת הנשמה העליונה, אך הנה נכתבה היא על גבי הלוח, ולא חודרת בו אל תוכו. לא נחקקת ומתגלה מעצם הלוח, אלא כמי שכותב בדיו על גבי הספר, שהדיו עומד ממעל. וכך, היה הדיו מסתיר את האבן, כמי שאומר ומורה, שכדי לגלות את הדיו, את הכתב והנשמה, צריך להסתיר ולהחליש את כוחות הגוף, שכן אינם אלא מתאוים אל החומר ונשאבין מטה.

בעניין ההבדל בין לוחות ראשונים לשניים, בין 'אותיות הכתיבה',¹ ל'אותיות החקיקה', מובאת הרחבה גדולה בספרי אדמורי חב"ד²,

¹ האדמו"ר הרש"ב, בהגהות לפתח אליהו תרנ"ח, עמ' ב, מפרט זאת ומציין שיש ג' מדרגות באותיות ובכתיבה, אותיות של לוחות ראשונים, אותיות של לוחות שניים וספרי תורה שלנו, ואותיות של תורה שבעל פה:

המדרגה העליונה ביותר היא אותיות של לוחות ראשונים - 'אותיות החקיקה'. היינו אין חומר נוסף שיוצר את האות, אלא האות היא תנועה של התפשטות ועצירה, שמהם בא האות. הגבול הוא העצירה של ההתפשטות, וזה מה שיוצר את חקיקת החומר בעצמו. החומר נבחן בהארה והעדר הארה, שזה בחינת גבוליות, וכך נוצרת האות. באותיות החקיקה נבחן ענין ה'גבול', לא על ידי גורם חיצוני שמגביל את האור, אלא עצירת התפשטות האור עצמו, זה הגבול, וזה יוצר את הכלי. כך בעולם האצילות, ישנם בחינת כלים, אך הכלי לא משהו אחר מעצם האור, אלא הופעה של בחינת הגבוליות שמדגישה רק חלק מהגבול ולא כולו. וזה בשונה מאא"ס למעלה, שם אין שום גבוליות. אור אין סוף שהופיע בעולם האצילות התגלה בב' תנועות - הארה והגבלתה, התפשטות והסתלקות. מי שם את הגבול לאור? אור עצמו, (זהו בחינת 'אור חשוך' שאיננו תופשים אותו). זו בחי' כלי שאינו נפרד מהעצמיות כלל, האות חלק מהותי מהאבן. זוהי דרגת לוחות ראשונים. כידוע, במושג 'פנים' ו'אחור' הוא רק בכלים, לא באורות. וכמו שאמרנו, באותיות החקיקה הכל אור, לכן "מזה ומזה הם כתובים".

המדרגה השניה היא אותיות של לוחות שניים - 'ואכתוב על הלוחות', לעומת ראשונים 'חרות על הלוחות'. כאן כבר יש שניות - חומר אחר שבא על גבי הקלף, ויכול להתבסס על גביו, ומודבק בו. באותיות הללו, כדי לתפוש את האות, צריך **להסתיר** את מה שמעבר, הדיו מסתיר את הקלף. זה לבוש שמסתיר, לעומת אותיות החקיקה, שם הגבול מגלה. (אותיות החקיקה נקראים 'תיקונין', כבפתיחת אליהו, ואותיות הכתיבה נקראים 'לבושין', והם 'לבושין תקנת לון' - זה הבגד, עליו נאמר שעלול לבגוד ולהתנתק מהמקור שלו. זה סוד ההבדל בין אצילות לבריאה, שהכלים שבאצילות נאמר עליהם 'איהו וחייהו וגרמוהו חד בהון', לעומת הכלים שבבריאה, שלאו חד בהון).

הדרגה השלישית היא אותיות של תורה שבעל פה - לעומת תושב"כ, שהאותיות חייבות להיות מתאימות ומדוייקות לאור, וחסר טיפה בס"ת - כולו פסול, הנה בתושב"ע, אפשר לכתוב בכל סוגי כתב, אין קשר מוחלט בין הכלי לאור, בין האות לתוכן. כאילו חיבור 'מיקרי' ולא מהותי בין האות לקלף.

ונצטט מעט מדברי האדמו"ר הרש"ב, בספר המאמרים תרנ"ג (עמ' קפג) וזו לשונו:

וכמו שהיה באדה"ר קודם חטא עץ הדעת דכתיב 'ויניחיהו בגן עדן לעבדה ולשמרה', שהיה עבודתו בקיום התורה ומצוות בענין **היחודים העליונים** כו', וכמו כן יהיה לעתיד לבוא, דכתיב 'ושם נעשה לפניך כמצות רצונך', שלא תהיה אז העבודה לברר בירורים, כי אם כמו שהיה קודם החטא, וכמו כן היה במתן תורה, 'דישראל שעמדו במעמד הר סיני פסקה זוהמתם', וממילא **לא היה העבודה בעבודת הבידורים** כל כך, כי ניתנה להם התורה כמו שהיא כולה פנים ולא היתה השליטה כלל (לסטרא אחרא) כנ"ל.

אמנם כל זה בלוחות הראשונים, אך לוחות השניות הם בבחי' פנים ואחור. דמה שכתוב 'כתובים משני עבריהם', בלוחות הראשונים כתיב. ובלוחות השניים כתיב - 'וכתבתי על הלוחות' כמו אותיות הכתיבה כו' כנ"ל. וזהו מה שלוחות הראשונים היו חרות על הלוחות, **מה שאין כן לוחות שניים היו אותיות הכתיבה**, וידוע ההפרש בין אותיות הכתיבה לאותיות החקיקה, דאותיות החקיקה הם אותיות עצמיים מה שאין כן אותיות הכתב הן דבר נוסף על העצם".

סוד דרשת חז"ל - "אל תקרי חרות אלא חירות"

לאחר הרחבה זו נשוב לאשר פתחנו בראשונה. כעת נוכל בס"ד להבין את סוד מאמר חז"ל "אל תקרי חרות אלא חירות". כבר אמרנו, שכל דברי חכמים בסודות עליונים הם, דרשה זו, איננה באה רק בגלל הדמיון של מטבע הלשון, בין חרות ובין חירות. עומק נעלם ונפלא רמוז בה. ותמצית העניין הוא, שהנה ראינו שהמשמעות הפנימית של הכתב החרות על הלוחות, הוא קדושת

הגוף והעולמות החומריים, אשר היו הגוף והנשמה מחומר וממהות אחת, והיתה הנשמה מאירה מתוך הגוף עצמו, ולא ממעל לו. זהו פנימיות סוד ה'חירות', והנה זה בעצמו עומק עניין 'החירות', השחרור מכל שעבוד חיצוני. שהנה, שהחירות היא המצב המתקן והשלם בו הגוף איננו מצוי בשעבוד לכוחות תאוה וליצרים המרחיקים אותו מאור הנשמה, אלא שהוא חופשי ממאסרי טומאת הקליפות, וכמו הנשמה החופשייה, גם הוא מגלה בחופשיות שלמה את קדושת ה'. החירות היא מצב מתקן ושלם, שבו אין שום שיעבוד לכוחות טומאה וליצר הרע. החירות היא מציאות שלמה ומתקנת כמו קודם חטאו של אדם הראשון.

והנה בעומק העניין, כל המושג חירות שייך באמת אל בחינת הגוף. והיינו, מצד שלא שייך לדבר על מושג 'חירות' אלא במקום שבו שייך שיעבוד. כל מהות החירות הוא שלילה של שעבוד. והלא באמת מצד הנשמה לא שייך לעולם בחינת שיעבוד. הנשמה לעולם איננה משועבדת לקליפות ולטומאה. יוצא איפוא, שעצם מושג החירות שייך אל הגוף, שבו שייך שיהיה שעבוד, ובא אור החירות ופועל להוציא את הגוף ממאסר השעבוד. אם אמנם מוצאים אנו ביטויים של חירות כלפי הנשמה, אין זה אלא מפני השעבוד של הגוף, והיינו שכשהגוף משועבד, הנשמה איננה יכולה להאיר בו בשלמות, וזה נחשב לבחינת שעבוד שיש לנשמה, אך מצד האמת, לעולם הנשמה איננה משועבדת. הוזה אומר, עצם מושג החירות מתייחס אל הגוף, ובא להורות לנו שהגוף עצמו יוצא ממאסרי העולם הזה ומשעבוד אל כוחות נמוכים, ושב ומתקדש להיות כבראשונה, אור זך ומקודש, ולא חומר עכור ומגושם. ואכן, כמו שהמושג חרות מתייחס אל הלוחות, בחינת הגוף - חרות על הלוחות, כך המושג חירות מתייחס אל הגוף. ושניהם כאחד באים

להורות לנו על התעלותו והתקדשותו לשוב להיות כמו מציאותו הראשונה קודם החטא, שהיה כותנות אור ולא כותנות עור. אם כן, אנו רואים שהמושג חריתה הוא בעצמו המושג חירות. זהו הקשר הראשון שיש לחג השבועות עם החירות, שהתבטא בלוחות. והנה, העובדה שבחג השבועות זכינו לדרגות עליונות אלו נובעות מעצם קדושת היום. יום זה נעוץ ומושרש בבחינת החירות, וזאת מצד היותו בסוד יום החמישים, המבטא את עניין החירות. וכדי להבין זאת, נביט על בחינה נוספת של סוד החמישים, שכל מהותו היא החירות, הלא הוא שנת היובל. עצם התגלות החירות בעולם, "עלמא דחירו", הוא אור היובל, בחינת החמישים. נתבונן נא מעט במהותו של היובל, למען נבין מעט מנטפי הקודש של המציאות השלמה והמתוקנת של עלמא דחירו, עולם החירות, עולם היובל, שהוא הוא עולם החמישים, סוד חג השבועות, סוד הלוחות החרותים, שהם הם סוד הגוף החירותי מכל שעבוד.

סכנת ההידרדרות והנפילה בשנים הרגילות

בשעה שהעולם נמצא במציאות המוכרת שלנו, של החטא הקדמוני, מלכו של עולם נעלם ומסתתר. כך, נדמה בעיניים חיצוניות, שהעולם הוא של בני אדם. כל אחד אמון על נכסיו, על חייו ורשותו. כל אחד חושב על עצמו ומשפחתו, ושקוע בקידום ופיתוח רשות חייו הפרטיים. בעולם זה מתגלה רק הבחינה של "והארץ נתן לבני אדם", ונדמה שה' יתברך נמצא רק בשמים העליונים. במצב זה, בו שקוע כל אחד במחשבות על עצמו והצלחתו, מתחילות להתפתח מריבות ותחרויות, וסכנות אורבות על בני אדם, עד כי "אלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו". וכך, "הקנאה התאוה

והכבוד מעבירים את האדם מן העולם", ומתחיל הוא האדם להיות משועבד לחברה, לכבוד ולממון, ושוקע בבוץ החומרנות, ומוחו וליבו מתעכרים מזוהמת הבלי העולם החולף, באין אור ואויר לנשמת אלוקים אשר בקרבנו.

וכך, הולך הוא האדם ושוקע. עד אשר בשפלות מצבו, יורד הוא מטה מטה, ושיעבודו אל החומריות מורידו ומאבדו, עד שבמצבים מאוד ירודים הוא נאלץ למכור את נחלת אבותיו. הנחלה, הלא היא הבסיס הערכי העובר מדורי דורות, מיום חלוקת הארץ בגורל על פי ה'. מכירת הנחלה מעידה על נפילת ערכים גדולה, אשר את מורשת האבות, הנחלה, מוכר הוא האדם עבור כסף וממון. מאבד הוא האדם את עולמו הערכי והרוחני, למען הצלחתו בחומריות ובקנייני העולם הזה.

במצבים נמוכים יותר ממשיך הוא לרדת, ולא זו בלבד שמוכר את נחלת אבותיו, אלא בסוף נמכר בעצמו לעבד. נפל הוא מטה מטה, ירד לקליפות נמוכות של גניבה וגזל. וכך, נתפס הוא גונב מחבירו ונמכר בגנבתו. נעשה הוא עבד לאדם אחר. עבד, הוא מי שאיבד את עצמיותו, את אור נשמתו. עיניו נכבו ולבבו נאטם ונשמת אלוקים שבקרב משועבדת אף היא לחיים רדודים ונמוכים, למחשבות צרות ומחניקות ולשאיפות נבובות שאין בהם אלא כסף ותאוות חומריות. וכך אומרת הגמרא (קידושין כ א):

רבי יוסי ברבי חנינא אומר בא וראה כמה קשה אבקה של שביעית אדם נושא ונותן בפירות שביעית לסוף מוכר את מטלטליו... לא הרגיש - לסוף מוכר את שדותיו שנאמר כי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו. לא באת לידו עד שמוכר את ביתו שנאמר כי ימכור בית מושב עיר חומה... לא באת לידו עד שמוכר את בתו שנאמר 'וכי ימכור איש את בתו לאמה'... לא באת לידו עד שלוה ברבית שנאמר

וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך וסמיך ליה אל תקח מאתו וגו'. לא באת לידו עד שמוכר את עצמו שנאמר 'וכי ימוך אחיך ונמכר לך'. לא (נמכר) לך - אלא לגר, שנאמר 'לגר', ולא לגר צדק אלא לגר תושב, שנאמר 'גר תושב'. משפחת גר - זה (נמכר ל-) עובד כוכבים. כשהוא אומר 'לעקר' - זה הנמכר לעבודת כוכבים עצמה".

עבד נרצע - מנותק ממעמד הר סיני ומאור החירות

כך הוא ההידרדרות של האדם, בשעה שנוהה אחר העולם הזה ומאבד את עצמיותו. והנה, לא זו בלבד שנמכר הוא בגנבתו, אלא שכשהגיע עת שחרורו, בתום שש שנות עבדות, בא ואומר הוא שאיננו חפץ לצאת לחופשי, אוהב הוא את העבדות, אוהב הוא את השעבוד אל אדם זר, אל תרבות זרה, אל א-ל זר. עבד נרצע, "ועבדו לעולם", עבד אשר איבד את צלם אלוקים אשר בקרבו. עבד אשר נמחק ונעלם ממנו אורו של מעמד הר סיני, אורו של חג השבועות. אותו אור של חירות, אור שבו עלו ישראל לעילא, ושמעו קול אלוקים חיים, אשר חקק בנשמתם את האמת העליונה - "כי לי בני ישראל עבדים", לא עבדים לעבדים. אדם זה, איבד הוא את השמיעה של קול ה', של קול הנשמה. קבור הוא תחת נטל החומר בעומק שיקועו, ונאטם ליבו מכל שייכות לחג השבועות ומעמד הר סיני. לפיכך, אוזנו, אשר שמעה את קול האלוקים חיים תרצע.

"רבן יוחנן בן זכאי היה דורש את המקרא הזה כמין חומר מה נשתנה אֲזַן מְכַל אַבְרָהָם שְׁבִגוּף אָמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲזַן שְׁמַעְהָ קוּלִי עַל הַר סִינַי בְּשַׁעָה שְׁאֻמְרָתִי כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים וְלֹא עֲבָדִים לְעַבְדִּים וְהִלַּךְ זֶה וְקָנָה אֲדוֹן לְעַצְמוֹ יִרְצַע" (קידושין כב ב).

בהר סיני, ביום החמישים, נפתחו חמישים שערי בינה. אור הבינה, היא היא אור החירות, אור שנת היובל, "עלמא דחירו", - ביום זה שמעה האוזן את הקול. כידוע, סוד האוזן הוא סוד הבינה, בחינת השמיעה. ואדם זה, אשר אוהב את העבדות, מנותק הוא מאור החירות העליונה, ופגום הוא בבחינת אוזנו, בחינת בינה וההקשבה, 'ולבבו יבין'. לפיכך קבעה תורה, אשר אוזנו תירצע, ויהיה נותר עבדותו ובשפלות מצבו.

קדושת היובל - גוף ונשמה מקודשים, כמו במעמד הר סיני

והנה, כל אלו הקלקולים ההולכים ומתרבים במשך השנים, פוסקים ונעצרים הם בשנת החמישים שנה. שנה זו, שנת החמישים, היא שנה אשר בוקעת ומפוגגת את שכרון החטאים של העולם הזה. שנה השוטפת באור קדושתה את העולמות כולם. זוהי שנה שבה לא רק נפתחים השמים ונראים מראות אלוקים, אלא גם מתוך הארץ עצמה, - הגוף והחומר של העולמות, מדלגים ועולים אל הרוממות האמיתית שלהם. שנה זו, העולמות כולם שבים להיות כותנות אור, להיות במציאות של חירות אמיתית, חירות ממלאך המוות ומכל השעבודים שבעולם. לא רק נצחון במלחמת היצר והטומאה, אלא ביטול מוחלט של קליפות אלו. נמחים הם כל החטאים והחוצצים כענן פורח, ומתגלית המציאות כולה כמו גן עדן מקדם, בחירות עליונה, אשר היא היא סוד החריתה, לוח מקודש, גוף זך, שמתוכו בעצמו מגלה הוא את האלוקות.

התגלות אור היובל, האור העליון, שוטף ומנקה את כל הקלקולים והסיבוכים שנוצרו במשך השנים. בשנה זו, מתרוממים כולם להימסר למלכו של עולם, בשנה זו מתגלית האחדות השלמה של

העולמות כולם, אשר אין להם אלא מלך אחד. שנה של לה' הארץ ומלואה, שנה של ה' מלך על כל הארץ.. וה' אחד ושמו אחד'.

דרגת השמיטה - הארת הנשמה, דרגת היובל - גוף ונשמה יחדיו מאירים

גדול ורם הוא היובל, הרבה יותר משנים רגילות ואף הרבה הרבה יותר מאשר שנות השמיטה. בשנות השמיטה הנשמה מתחזקת ומאירה, מתגברת יותר מהגוף ומצליחה להשתלט עליו ולנהלו. ואולם, הגוף בעצמו נשאר במתכונתו הנוכחית - שקוע בחומריותו ובטומאתו. אין טבעו מתהפך, אלא פשוט נשלט על ידי הנשמה. היא אכן חזקה מאוד, ולכן יכולה היא להתגלות על הגוף ולהאיר לו, אך הגוף והחומר בעצמו, נשאר ונותר במצבו הירוד, ואיננו מתהפך לשוב להיות אור ממש. לכן, השמיטה, בחינת שבת, היא רק מעין עולם הבא, אך עודנה היא בעולם הזה, בעולם בו החומר נותר בחומריותו ומיתה נקנסה עליו למען ישוב ויתקן.

בשנת השמיטה מאירה הנשמה, אך הגוף נשאר בשעבודו. לעומת זאת, ביובל העליון, בעולם החירות, בשנת החמישים, הנה עיקר החידוש איננו בגילוי אור הנשמה, אלא בבהיקות האור אשר מהפך כחומר חותם, אשר בא והופך את הגוף בעצמו, מזככו ומתקנו ומעלהו להיות בעצמו אור מאיר. שנת היובל, החמישים, היא היא אור העולם הבא, אור החירות השלמה. נמצא, ששנת השמיטה פועלת רק על פנימיות העולמות, אולם החיצוניות נותרת בעינה, ורק מעט זיכוך סופגת מתוקף האור שמאיר בפנימיות. לעומת זאת, בשנת היובל מאיר הוא האור בכל המחוזות, מטהר ומאחד את הפנימיות והחיצוניות להיות אחד ממש. אכן, היובל יכול להתגלות

דווקא בזכות שבע שמיטות שקדמו לו, אשר פעלו על פנימיות העולמות, וזיככו מעט גם את החיצוניות, ורק במכוחם הגיעו העולמות לידי הבשלה לשיוכל אור היובל להאיר בהם בשלמות. כאן נעוץ ההבדל ההלכתי בין השמיטה והיובל. שנת השמיטה, שאיננה משנה את העבר והעתיד, היא פועלת רק על שנת השבע. אולם העבדים הנרצעים חוזרים לאדוניהם, והקרקעות אינן שבות לבעליהם. לעומת זאת, בשנת החמישים, האור פועל הוא על העבר כולו, ומשנה לגמרי את כל מסלול החיים ואת כל הפגמים שנוצרו במהלך מ"ט שנים. הקרקעות חוזרות לבעליהם, עבדים יוצאים לחירות עולם. העובדה שהשמיטה איננה משנה את שאר השנים, ואילו היובל מהפך ומשנה את כל השנים ומחזיר את הכל למצב המתוקן, מעיד על השוני הרוחני בין היובל והשמיטה. היובל הוא האור שפועל גם על הגוף של העולמות, לכן בכוחו לעשות שינוי גם בשנים בהם הגוף פועל את פעולתו, בשנים הרגילות. וכך, היובל מפסיק את העבדויות כולם, ומשיב את כולם כל אחד אל שורשו ומצבו המתוקן, להיות בחירות ולהיות שרוי בנחלת אבותיו ומחובר אל מורשת האבות מדורי דורות. לעומת זאת, השמיטה מאירה רק את הנשמה, ואיננה מהפכת את הגוף. לכן כוחה יפה לשנה זו, אך לא מצליחה היא ממש לפעול על השנים האחרות. היא אמנם משפיעה ומחזקת את הלב, להיות באמונה ובביטחון יותר, להשקיע בעיקר ולא בטפל וכו', אך איננה מהפכת ממש את חיי החול לתקנם.⁷

⁷ והנה סוד זה נעוץ בהבדל הפנימי בין השמיטה והיובל, אשר השמיטה היא סוד המלכות והיובל סוד הבינה. עניין המלכות הוא מדרגת העולם הזה, והבינה היא עלמא דאתי, מדרגת העולם הבא. ואף שבפנימיות העולם הזה, הנה הוא העולם הבא, אולם בחיצוניות אין זה מתגלה. והיינו, שהמלכות והבינה אחד ממש הם, אלא שבדרגת העולם הזה אין הדבר יכול לבוא לידי גילוי בחיצוניות, אלא רק בפנימיות,

אם כן, זהו אורו הגדול של היובל, עולם החירות העליון, אשר מרומם את ההווה כולה לשנה אחת שהיא איננה רק מעין עולם הבא, אלא עולם הבא ממש הוא. שנה שבו מאיר סוד החמישים, כמו אותו האור אשר האיר במעמד הר סיני. שנה זו, חודרת היא את כל הלבבות של עבדים הנרצעים, אותם ששכחו את מה ששמעו ביום החמישים. והנה, בשנת החמישים, שנת היובל, מהדהד אותו קול עליון, ומעורר את נשמותיהם, לשוב ולשמוע את הקריאה

ואילו בדרגת העולם הבא, הגילוי יעטוף את החיצוניות כמו הפנימיות. צדיקים עליונים, זכו לגלות את העולם הבא בעולם הזה, והיינו להכיר את פנימיות העולם הזה, ועל זה היו מברכים זה את זה - "עולמך תראה בחיך".

אגב הדברים נציין, שהזוהר הקדוש אומר ששמיטה ויובל זה סוד רות ונעמי, אשר רות היא בחינת דרגת העולמות בהווה, בחינת מלכות, ונעמי היא סוד הבינה, בסוד 'נ' עמי', וחיבורם של רות ונעמי יחדיו בא להורות על המהות הפנימית של איחוד הבינה והמלכות, חיבור העולם הזה והעולם הבא בשלמות, והוא הוא סוד החמישים, סוד חג השבועות, החירות המלאה והשלמה.

וכך כותב הרב קוק בעניין זה: "בינה הוא האידיאל העליון איך שהעולם צריך להיות, בתכלית הטוב, הנועם והאוויר, לא כמו שהוא עם גבוליו ומצוריו, זועירותו, כי אם ברעיון הדרור, המוחלט מכל מועקה שבעולם, עולם מלא, עולם עליון. וממעל לבינה היא החכמה, מה שעולם זה עומד להכיר ממה שיותר עליון ממנו. ומה שהוא יותר עליון מכל אידיאל עולמי בהכרה, ואידיאל עולמי מלא בעתיד, הם תמיד מקושרים זה אל זה. וחיי כל העולמים וקיומם באים על ידי הצפייה הנסתרה שיש אל הכל להאושר העליוני הלזה, שהוא נותן בלא הרף את דחיפת ההויה מכלליות כלליותה עד פרטיות פרטיותה, ומהאצילות היותר טהורה ומאירה, עד החמריות היותר טמאה וחשוכה, הכל עומד להתעלות, להאיר, ולהתאחד. ורעיון אחדותי זה, כללי ועליון, ממלא לבם של צדיקים גדולה שמחה, ומחזק ומחיה את רוחם לעבודה שלמה תמידית, ונותן להם כח רוחני, של שלום וכבוד, להשלים עם כל נטיות החיים ולהעלותם, לדעת איך לכבד את הבריות כולם, ולהסתכל מתוך מעמדם איך הכל עושה רצון קונו. ומתוך עליונותה של מחשבה זו יודעים הם לברר מכל דבור ומכל תנועה, מכל ידיעה ומכל מאורע דברי אלהים חיים. ואור תורה וחכמת אלהים מאירה את כל הוייתם מכל העברים, ובקרבם יכבדו את אלהי הכבוד, והדר כבודו מלא עולם, וסובב עולם, ומעולם עד עולם אתה אל, וחסד אל כל היום".

המחודשת, כמו בהר סיני - "כי לי בני ישראל עבדים", ושמיעה מחודשת זו, בתוקף אורה הגדול, מוציאה ממסגר אסיר, והנשמה והגוף יחדיו יוצאים לחירות עולם. הנשמה יוצאת לחירות באשר שב הוא העבד הנרצע להיות אוהב את החירות, את הנאמנות לנשמת אלוקים שבקרבו, והגוף שב לחירות ויוצא מהיות עבד לבן אנוש.

יום הכיפורים ולוחות שניים - פועל להאיר את היובל ולהשיב את אור חג השבועות ולוחות ראשונים

אורו הגדול של היובל מופיע הוא בתקיעת השופר ביום הכיפורים. יום הכיפורים הוא יום התשובה, יום הכיפורים הוא היום של לוחות שניים. הנה, אנו רואים כאן, שיום הכיפורים הוא זה שבאמצעותו מתגלה ההארה העליונה של שנת החמישים. מכאן נוכל להבין סוד פנימי, והוא - שיום הכיפורים בא להעלות את העולם ולהשיב אותו אל סוד החמישים, אל עולם החירות, אל המציאות המתקנת כמו קודם חטאו של אדם הראשון וחטא העגל.

הוא אשר אמרנו קודם לכן - ביום הכיפורים נתנו לוחות שניים לישראל. הלוחות השניים, אינם ויתור חלילה על דרגת הלוחות הראשונים. אלא דווקא נועדו כדי לתקן ולהעלות את העולמות כולם שיוכלו לשוב להיות ראויים לדרגת הלוחות הראשונים. "לוחות ושברי לוחות מונחים בארון", בתוך הקודש מונחים הם הלוחות השניים, ועמוק ופנימי יותר, מונחים הם שברי הלוחות, השברים של הלוחות הראשונים, כמי שקוראים ואומרים - התעלו נא, עלו לעילא, שובו ובואו אל הזיו והאור של הלוחות הראשונים.

כך מורה הקב"ה למשה - "פסול לך שני לוחות אבנים **כראשונים**, וכתבתי את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת". הלוחות השניים הם כראשונים, באו לקרב את העולמות אל האור של הלוחות הראשונים. וכך, קדושתו של יום הכיפורים באה ויורדת אל העולמות הנמוכים, אל העולמות אשר בחטא יסודם, ובא האור האדיר של יום הכיפורים ומוחה ומפוגג את החטאים כולם. אמנם, נעלה עליון יותר הוא יום חג השבועות, גבוהה ממעל, שכן בחג השבועות היו ישראל בדרגה כל כך גבוהה, שלא היה בהם כלל יצר הרע, ונמחה ונעבר מן הארץ לגמרי. פסקה זוהמתן לחלוטין והיה הגוף בוחק בקדושה כמו הנשמה. לא היתה הנשמה צריכה לרחוץ את צואת הגוף וחלאת טומאתו, אלא היו שניהם חומר ומהות אחת ממש. לא כן הוא ביום הכיפורים, זהו יום שבו הנשמה רוחצת צואת הגוף, זהו יום של התפייסות, של התנקות מהקלקולים והטומאות, זה יום של תשובה והתקרבות. יום הכיפורים מפיס את הגוף והנשמה, מקרב ביניהם, הוא מעלה ומרומם אותם לעילא, ועל ידי כך מתאפשר לעלות לעילא יותר, ולגלות את קדושת החמישים. שנת היובל מוצאת היא את התגלותה דווקא מכוחו של יום הכיפורים. אור החירות העליון, מאיר הוא דווקא מכוח התשובה.

אור הבינה - סוד 'התשובה' של יום הכיפורים 'והחירות' של חג השבועות

והנה סוד העניין נעוץ בשתי בחינות של עניין ה'בינה'. שהנה ידוע הדבר, שהבינה היא סוד החירות, כאמור לעיל, וכמו כן הבינה היא סוד התשובה, כמש"כ "ולבבו יבין ושב ורפא לו". והנה, אלו שתי בחינות באור הבינה העליונה. אלא, שאור החירות גבוהה הוא מאור

התשובה, באשר החירות הוא כבר המציאות השלמה והמתוקנת בכל מלא תפארתה. ולעומת זאת, התשובה היא התנועה אל עבר התיקון, היא ההתעלות של העולמות לשוב אל מצבם המתוקן.

וכך, סודו של יום הכיפורים ושל חג השבועות אחד הוא, ושניהם מושרשים בסוד הבינה. אלא שזה בבחינת התשובה, וזה בבחינת החירות. והיינו, שאור יום הכיפורים מעלה את המציאות החיצונית, בחינת הגוף, להשיבה אל מדורה העליון, להתאחד עם אור הנשמה להיות אחד ממש. ואור חג שבועות הוא הוא ההתגלות המתוקנת והשלמה כבר, שבו הגוף והנשמה אחד ממש. זהו סוד הכתב החרות על הלוחות, שהתגלה בשבועות, הוא אור החירות, אשר הגוף קדוש כקדושת הנשמה ממש, באין שום פירוד.

יום הכיפורים - 'תענו את נפשותיכם', חג שבועות - 'בעינו נמי לכם'

והנה יסוד ושורש הבדל זה בא לידי ביטוי בעצם ההבדל בין החגים. שהנה, ביום הכיפורים אנו מענים את הגוף, והיינו שצריכים אנו לזכנו כדי להעלותו שוב אל מדורו העליון. אמנם עינוי זה נועד כדי להשיב את הגוף אל מצבו המתוקן, ובו תהא האכילה קדושה, ולכן נצטוונו לאכול בתשיעי, כדי להורות שבאמת האכילה איננה פסולה והגוף לא צריך להימחק, אלא שכדי שיוכל לשוב למדרגתו צריך הוא לעבור זיכוך בצורת עינוי. והנה, לעומת יום הכיפורים, בו הנשמה מזככת את הגוף על ידי העינוי, הנה בעצרת, בשבועות, מקרא מורה לנו בפירוש שצריכים אנו לאכול ולענג את הגוף, "הכל מודים שבעצרת בעיני נמי לכם". בחג השבועות אנו מצווים לאכול ולהתענג. והנה כי כן הוא, שכן ביום עליון זה היינו במציאות

השלמה והמתוקנת, בו הגוף חירותי, הוא איננו צורר את הנשמה, אלא להיפך, התחזקותו ועינוגיו היו גם הם כלולים בקדושת הלוחות, שכן לוחות ראשונים האירו את האור של העולם המתקון בו הגוף והנשמה שניהם ממקור אחד נחצבו, ושניהם כאחד גילוי את קדושת ה', כגן עדן מקדם.

שם הוי"ה - בחינת נשמה ופנימיות, שם אלוקים - בחינת גוף וחיצוניות

והנה, סוד הקשר בין יום הכיפורים ושבועות נעוץ גם בבחינת שמותיו של הקב"ה. כפי שראינו קודם לכן, הכתב מכוון כנגד הארת הנשמה, פנימיות העולמות, ואילו הלוחות כנגד הארת הגוף, חיצוניות העולמות. שתי בחינות אלו מושרשות בשני שמות של הקב"ה. השם העליון, הגדול והנורא, שם הוי"ה ב"ה, הוא השם המכוון כנגד פנימיות העולמות, עולם האצילות העליון, מקום תוקף האור. לעומת זאת, שם אלוקים הוא השם המתייחס אל הגוף, אל העולמות, אותם כלים המלבישים את האור האלוקי העליון. כידוע, 'אלוקים' עולה בגמטריא 'הטבע', והיינו ששם זה מתייחס אל ההתלבשות של האלוקות בעולמות כולם. שם אלוקים הוא השם שמהווה שורש אל העולמות החיצוניים, אשר בקרבם פנימה מופיע ומתנוצץ תוקף האור העליון כנשמה בגוף, שהוא מושרש בשם הוי"ה ב"ה.

והנה ידוע, ששם הוי"ה ב"ה, הוא אור כל כך עליון וגדול, עד שממוסס באורו את כל המציאות כולה, אילו היה מאיר הוא ישירות על העולמות כולם, היו מיד בטלים באורו הגדול ונכללים בו כמו טיפה בים הגדול. משום כך, בא בחינת שם אלוקים, שכידוע הוא

שם של צמצום והסתר, באופן שהוא מצמצם את האור הגדול ובכל מתאפשר להוות את הנבראים ולקיימם. משול הוא שם הוי"ה לנהר אדיר השוטף בתוקפו, באופן שאי אפשר לשתות ממנו ולהשקוץ אין השדות, מפני שיציפם בכוחו האדיר. ושם אלוקים, הרי הוא כמו המשכת המים על ידי פלגים ויובלים, לשדות הרבים. ממזער הוא את כוח הנהר, עד שיכולים המים להשקות את הגן.

"כי שמש ומגן - הוי"ה אלוקים"

בנוסף לכך, מצינו שהכתוב ממשיך את היחס בין שם הוי"ה ובין שם אלוקים לשמש ולנרתיק המגן מפניו. וכך כתוב - "כי שמש ומגן הוי"ה אלוקים". והיינו ש'שמש ומגן', השמש והמגן שלה המתאים את אורה אל העולם, זה 'הוי"ה אלוקים'. היחס בין השמש והמגן, הוא היחס בין הוי"ה לאלוקים. כך, שם הוי"ה כמו חמה בגבורתה, מאיר בכל עוז, ויכול למוסס ולבטל את המציאות כולה בתוקף קדושתו. לפיכך, מתלבש הוא בכוח של צמצום וגבורה, במגן הממזער את אורו, הוא הוא בחינת שם אלוקים, אשר על ידי כך יכולים העולמות לקבל את אורו המתוק והמותאם אליהם, ולא יתבטלו ממציותם. וכך כותב האדמור הזקן בשער היחוד והאמונה

(פרקים ד-ו):

"כי הנה כתיב 'כי שמש ומגן ה' א-להים', פירוש 'מגן' הוא נרתק לשמש להגן שיוכלו הבריות לסבלו, כמארז"ל לעתיד לבא הקב"ה מוציא חמה מנרתקה רשעים נידונין בה כו'. וכמו שהנרתק מגין בעד השמש כך שם א-להים 'מגין לשם הוי"ה' ב"ה. דשם הוי"ה פירושו שמהוה את הכל מאין ליש... והנה שם א-להים הוא שם מדת הגבורה והצמצום ולכן הוא גם כן בגימטריא הטבע לפי שמסתיר

האור שלמעלה המהוה ומחיה העולם ונראה כאילו העולם עומד ומתנהג בדרך הטבע ושם אלהים זה הוא מגן ונרתק לשם הוי"ה העלילים האור והחיות הנמשך משם הוי"ה ומהוה מאין ליש שלא יתגלה לנבראים ויבטלו במציאות".

והנה כך הוא, אשר חיצוניות העולמות אינן יכולים לקבל את האור העליון, וממילא מושרשים הם בשם אלוקים, ולעומת זאת, פנימיות העולמות, בחינת הנשמה, יכולים הם לקבל את האור העליון, ולפיכך מושרשים הם בבחינת שם הוי"ה.

מכוח תוקפו של שם אלוקים, אשר מסתיר ומצמצם את אור שם הוי"ה ברוך הוא, נוצר מצב בו נראית המציאות החיצונית כאילו עומדת לעצמה. שם אלוקים, אשר הוא עולה בגמטריא 'הטבע', הנה טעו בו בני אדם, וחשבו שהטבע עומד מעצמו. נפלו הם בני אדם באלוהים אחרים, התבלבלו וייחסו לעולם מציאות העומדת מעצמה. כך, סבורים הם הבריות שהגוף עומד מעצמו, ואינו חלק מהאור האלוקי.

והנה לעתיד לבוא יוציא הקב"ה חמה מנרתיקה, והיינו שיגלה את תוקף אור שם הוי"ה ב"ה, ויתברר לעיני כל שאין עוד מלבדו ממש, ושכל העולמות כולם אינם אלא המשך מזיו ואורו הגדול, אשר מאיר בתועפות עוזו במרומי האצילות, ומזיו ותמצית אורו מתהווים כל העולמות התחתונים.

מעמד הר סיני - "אתה הראת לדעת כי הוי"ה הוא האלוקים"

והנה ידוע הדבר, שבאמת הנה אין עוד מלבדו ממש, וכל המציאות כולה היא המשך מאורו הגדול והקדוש. וסוד פנימי ועליון זה רמוז בפסוק המדבר על מעמד הר סיני, ואומר לעם ישראל שבמעמד הר

סיני זכו לעלות ולהכיר אמת עליונה מאוד, הם זכו להכיר שהוי"ה הוא האלוקים, וכך אומר הכתוב - "אתה הראת לדעת כי הוי"ה הוא האלוקים אין עוד מלבדו". מתי היה דבר זה? - במעמד הר סיני, כמו שמפורש בכתובים - "כִּי שִׁאֵל נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֶיךָ לְמַן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ וּלְמַקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קִצְּהַ הַשָּׁמַיִם הַנְּהִיָּה כַּדָּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אוֹ הַנִּשְׁמָע כְּמַהוּ. הַשְּׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ אֶתְּהָ וַיְחִי... אֵתְּהָ הָרֵאָתָ לְדַעַת כִּי הוִי"ה הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ. מִן הַשָּׁמַיִם הַשְּׁמִיעַךְ אֶת קוֹלוֹ...".

"אֵתְּהָ הָרֵאָתָ לְדַעַת כִּי הוִי"ה הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ". הוי"ה הוא האלוקים, היינו, שבאמת הנה אין שום מציאות חוץ ממנו יתברך, וכך העולמות כולם הן חלק מהופעת קדושת ה'. שם אלוקים, שהוא שורש העולמות החיצוניים, באמת בפנימיותו הנה רק שם הוי"ה ב"ה מאיר. העולמות החיצוניים, אשר למראית העין נראים הם כנפרדים, וזאת מכוח היותם מושרשים בשם אלוקים, הנה באמת גם הם חלק משם הוי"ה ב"ה, שכן הוי"ה הוא האלוקים, וכל המציאות כולה אומרת כבוד ה'. וכך כותב האדמור הזקן בעניין זה:

וזה שאמר 'והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים' פירוש ששני שמות אלו הם אחד ממש. שגם שם אלהים המצמצם ומעלים האור הוא בחי' חסד כמו שם הוי"ה משום שמדותיו של הקדוש ברוך הוא מתחדות עמו ביחוד גמור והוא וישמו אחד שמדותיו הן שמותיו ואם כן ממילא תדע שבשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד פ' שגם הארץ החומרית שנראית יש גמור לעין כל היא אין ואפס ממש לגבי הקדוש ברוך הוא. כי שם אלהים אינו מעלים ומצמצם אלא לתחתונים ולא לגבי הקב"ה מאחר שהוא וישמו אלהים אחד ולכן גם

הארץ ומתחת לארץ הן אין ואפס ממש לגבי הקב"ה ואינן נקראות בשם כלל, אפילו בשם 'עוד' שהוא לשון טפל, כמאמר רז"ל 'יהודה ועוד לקרא', וכגוף שהוא טפל לנשמה וחיות שבתוכו... לפי שהנשמה אינה מהוה הגוף מאין ליש אבל הקב"ה המהוה את הכל מאין ליש הכל בטל במציאות אצלו כמו אור השמש בשמש.

ולכן הוצרך הכתוב להזהיר וידעת היום והשבות אל לבבך וגו' שלא תעלה על דעתך שהשמים וכל צבאם והארץ ומלוואה הם דבר נפרד בפני עצמו והקדוש ברוך הוא ממלא כל העולם כהתלבשות הנשמה בגוף ומשפיע כח הצומח בארץ וכח התנועה בגלגלים ומניעים ומנהיגם כרצונו כמו שהנשמה מניעה את הגוף ומנהיגתו כרצונה... מה שאין כן השמים והארץ שכל עצמותם ומהותם נתהוה מאין ואפס המוחלט רק בדבר ה' ורוח פיו ית' וגם עדיין נצב דבר ה' לעולם ושופע בהם תמיד בכל רגע ומהוה אותם תמיד מאין ליש כהתהוות האור מהשמש בתוך גוף כדור השמש עצמו דרך משל ואם כן הם בטלים באמת במציאות לגמרי לגבי דבר ה' ורוח פיו ית' המיוחדים במהותו ועצמותו ית' כמו שיתבאר לקמן כביטול אור השמש בשמש. רק שהן הן גבורותיו במדת הגבורה והצמצום להסתיר ולהעלים החיות השופע בהם שיהיו נראים השמים והארץ וכל צבאם כאילו הם דבר בפני עצמו אך אין הצמצום וההסתר אלא לתחתונים אבל לגבי הקדוש ברוך הוא כולא קמיה כלא ממש חשיבי כאור השמש בשמש ואין מדת הגבורה מסתרת חס ושלום לפניו יתברך כי איננה דבר בפני עצמו אלא ה' הוא הא-להים"

הג שבועות - "הוי"ה הוא האלוקים"!

בהיותנו אומרים הוי"ה הוא האלוקים, הרי שאנו מכריזים ואומרים, שאף אם אמנם בחיצוניות נראים הם העולמות כמנותקים

וכעומדים לעצמם, והאור האלוקי כביכול מצוי רק במרומי השמים, הנה באמת לא כן הוא, אלא שתוכם וברם, חיצוניותם ופנימיותם של העולמות כולם מלא באור אלוקי עליון, אשר רק למראית העין נדמים הם כמנותקים, ובאמת כל העולמות כולם הם אחדות אחת של הווייה אלוקית עליונה וקדושה, שממלאת את הכל ונמצאת בכל. ואם היום נסתרת אמת זו מאיתנו, שכן העולמות החיצוניים ירודים הם ונפולים מטה מטה, הרי שלעתיד לבוא יזדככו כולם ויעלו לעילא, ירחצו מזוהמת הנחש אשר בהם, יתהפכו מעור אטום לאור זך וצח, ותהא כל המציאות כולה בוהקת מתוקף אור שם הוי"ה ברוך הוא, אשר הוא האלוקים, והוא הכל ואין עוד מלבדו.

והנה כי כן, ביום החמישים, ביום חג השבועות, במעמד הר סיני, התעלות העולמות כולם אל הרוממות והטהרה העליונה. ביום זה היו הלוחות מעשה אלוקים, והיינו שהיו העולמות כולם צחים וזכים כזכוכית שקופה, אשר התגלה לעיני כל איך כל המציאות כולה מלאה באורו הגדול. ביום אשר אור הנשמה, הכתב, היה חרות ומאיר מתוך הגוף, מתוך הלוחות עצמם, הנה ביום זה ראינו עין בעין, כי "הוי"ה הוא האלוקים אין עוד". זה סוד הלוחות הראשונות ממש. והיינו, שעצם סוד הלוחות אשר הכתב היה חקוק מעצם הלוח, זה עצמו סוד עניין "הוי"ה הוא האלוקים", והיינו שהגוף של העולמות עצמם, חיצוניות העולמות, גילה בעצמו את שם הוי"ה ברוך הוא. שם אלוקים לא הסתיר את שם הוי"ה, הגוף לא הסתיר את הנשמה, אלא להיפך ממש, דווקא הלוחות הם שהבליטו את הכתב והנשמה, ודווקא שם אלוקים, הוא אשר חשף וגילה את שם הוי"ה ברוך הוא.

זוהי דרגתו העליון מאוד של יום חג השבועות, שבו התאחדו חיצוניות העולמות ופנימיות העולמות להיות אחד ממש, שבו ניכר

שאינ נתק בין החיצוניות והפנימיות, אין הבדל כלל בין שם הוי"ה לשם אלוקים, אין הבדל בין הלוח והאות, אלא הכל מהות ועניין אחד ממש. הוי"ה הוא האלוקים.¹

¹ וכך מחבר הלש"ו בין שמות הוי"ה ואלוקים ובין שתי דרגות של לוחות ראשונים ושניים וזו לשונו: "והנה כל התורה הנה היא ג"כ ע"פ אלו ב' הגילויים הכלליים. אחד הוא גילוי שבאצילות שהוא בהאור דכללות שם הויה ב"ה ונקרא היא תורת האצילות. ואחד הוא גילוי שבהעולמות ב"ע שהם בהאור וגילוי דשם אלהים ונקרא היא תורת הבריאה. ואילולא החטא דעהד"ע היה זוכה אדה"ר לתורת האצילות. כי היה ניתן לו כל התורה כולה וכמ"ש וינחהו בג"ע לעבדה ולשמרה. ואמרו בפדר"א פ' י"ב. לעסוק בדברי תורה ולשמר את דרך עץ החיים. והוא אורייתא דאצילות. שעיקרה על יחודי אורות עליונים שהם הפנימית דכל התורה והמציאות. ועל זה אמרו עבר"ז ג' ד' שהקב"ה עוסק בתורה. כי אור פנימית התורה. היא כחות כל הבריאה כולה בכלל ובפרט ובפרטי פרטות. וכל מציאות המתחלפים ומתחדשים בכל עת וכל מקריהם שבכל רגע. הוא נמשך הכל מגילויי אור פנימית התורה שמתגלית בכל עת. בגילויים חדשים מעסק הקב"ה שעוסק בה בכל יום. וזה היה ענין התורה שהיה ניתן לאדה"ר אילולא החטא. וכן היה ניתן לנו ג"כ אלו שזכינו להלוחות הראשונות וכמ"ש אני אמרתי אלהים אתם. וע' דברינו נוראות בזה בספר הדע"ה ח"ב דרוש ד' מענף י"ב והלאה. כי כ"ז הוא מרוממות מעלת גדולת תוה"ק. שהיא מיוסד מרמ"ח ושס"ה וכל מצוה ומצוה הרי היא כולל פרטים רבים אין חקר. והוא באשר שהיא היסוד והשורש דכל המציאות כולה שהיא נתיסדה ג"כ על תכונת פרצוף אדם כנודע וכמ"ש באבדר"נ ס"פ ל"א. וכל המון ברואים לאין תכלית הנמצא בהמציאות. הנה הם רק פרטי הקומה הכללי. אבל כולם הם רק כללות קומת פרצוף אדם שלם. ובפרט מין האדם ר"ל האישים שבכל דור הנה הוה כללות כל דור רק אדם אחד שלם עם כלל המציאות יחד. ולכן הם נצרכים זה לזה (ר"ל אדם אחד לחבירו. ולכל המציאות שבהעולם) ומשתמשים זב"ז ונעזר כ"א ע"י חבירו והם כולם רק כללות אדם אחד שלם. וכן הוא בכללי כללות. בכל הדורות כולם אשר מאדה"ר עד סוף כל הדורות הנה הם כולם רק קומת פרצוף אחד כי כשם שכל דור הקודם הוא רק הסיבה להדור הבא כן הוא כל דור הבא הוא התכלית להדור הקודם והם כולם רק קומת פרצוף אדם שלם (וזה עומק כוונת מאמרם ז"ל. עדיות פ"ב מ"ט. האב זוכה לבנו כו' במספר הדורות לפניו. כי מה שנוגע לתיקון הקומה הכללי מכל הדורות שלפניו. הנה זה מוסר ומזכה כל אב לבנו. כי תיקון כל דור הוא תלוי בכלם דוקא כי הם קומה אחת. ומעכב כ"א על תיקון זולתו. ע' דברינו בזה בארוכה

קצת בחלק הביאורים שער עקודים פ"ג אות מ' סי' ג') והרי עכ"פ הוא כי כללות הקומת אדם הוא כולל פרטים רבים אין חקר. והם מתחלפים ומתחדשים בהתחדשות כל דור ובמציאת כל איש. הן בהאדם והן בהעולם. וכ"ז הנה הוא נמשך ונעשה מגילויי אור התורה שמתחלפים ומתחדשים גילוייה תמיד במה שהקב"ה עוסק בה בכל יום. כי התורה היא אמון פדגוג אמון רבתא. כלי אומנתו של הקב"ה. ונעשה הכל ע"פ אורה וגילוייה וכמ"ש בריש ב"ר. והנה העיקר בכ"ז הוא אורייתא דאצילות שהיא תורתו של הקב"ה המאירה ומתגלה ע"פ גילויי אור דהשם הויה ב"ה וכנ"ז:

אמנם הנה גילוייה למעלה הוא לפי ערך גילוייה למטה. וכמ"ש ואשים דברי בפוך לנטוע שמים וליסד ארץ. אך למטה הנה היא אינה בגילוייה אשר באצילות אלא רק בגילויי דאור השם אלהים. אשר הוא ע"פ הראוי רק לתכונת ואיכות הבריאה. והיא רק תמצית הארה מהאור דאצילות. וזהו שאמרו במדרש קהלת רפ"ב כל התורה שהאדם לומד בהעוה"ז הבל הוא לפני תורה שבהעוה"ב. וזהו הענין ג"כ מ"ש פנים בפנים דיבר ה' עמכם. ויש שם פסיק בין פנים בפנים. כי לא השיגו את הפנים דהשם הויה ממש אלא רק ע"י השם אלהים. וזהו ג"כ מ"ש וידבר אלהים כו' אנכי הויה אלהיך. ולא השיגו את האור דהשם הויה ב"ה אלא רק ע"י האור דהשם אלהים. וכן ויוצא משה את העם לקראת האלהים כו' הגם שכתוב והר סיני כו' מפני אשר ירד עליו ה'. אמנם אלו ה' מיני גילויים הם באמת אחד אלא שהם בבחי' פנימית וחיצונית וזה מסתעף מזה. והוא מה שכתוב בפ' ואתחנן את הדברים האלה דיבר הויה אל כל קהלכם. כי רק הוא היה נותן התורה באמת וכמ"ש אנכי הויה אלהיך. אלא שהם לא השיגוהו רק ע"י האור דשם אלהים. וזהו שכתוב אתה הראת לדעת כי הויה הוא האלהים כו' כי הגם שלא ראו את הגילויי אור דהשם הויה ב"ה בעצמו אך הוכיחו לדעת ע"י הגילויי דשם אלהים כי הויה הוא עצמו אלהים אין עוד.

והרי לנו עכ"פ כי כל התורה שבידינו היא בהגילויי דשם אלהים. והאור דהשם הויה ב"ה היא גנוז ונעלם בה והוא בפנימיותה תמיד. וזהו מ"ש בזה"ק בראשית כ"ג סע"א וכן בתז"ח דף מ"א סע"ב. שאורייתא דילן היא אורייתא דבריאה. ולכן היא מיוסד על טהור טמא אסור ומותר חייב זכאי. כי היא מהגילויי דשם אלהים שהוא שם המשותף. כמ"ש בפ' משפטים צ"ו א'. אבל באצילות הוא הכל קודש ושם לא יגורך רע אך בירידתה למטה מתפשטין למ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא ובסוד עה"ע. ונעשה שם הטמא והאסור מצד הזוהמא והרע הנעשה בבי"ע. והוה הטמא והאסור שבהתורה כדי להתרחק ממנו. אבל באצילות שם הוא הכל בסוד עה"ח והכל קודש כי שם הוא הגילויי אור דהשם הויה ב"ה שהוא הגילויי דמדרגה הרביעית כנ"ל. אבל מאחר האצילות ולמטה הוה כל גילויי ית"ש הן בהתורה והן בהמציאות רק בהגילויי

יום הכיפורים - התעלות לדרגת "הוי"ה הוא האלוקים" בשעת הנעילה

והנה, ביום חג השבועות מתאחדים שני שמות אלו להיות אחד ממש, אשר הוי"ה הוא האלוקים. זהו סוד החירות, אשר מתגלה שגם הטבע וחיצוניות העולמות, אינם מוגבלים ואינם משועבדים, אלא אף הם חלק מהאור העליון, החופשי ובלתי גבולי, אור שם הוי"ה. לעומת זאת, ביום הכיפורים הנה עומק וסוד יום זה הוא עבודת התשובה, והיינו להשיב ולהעלות את חיצוניות העולמות להתקרב ולהתחבר עם פנימיות העולמות, להעלות את בחינת שם אלוקים, להתאחד עם מקורו, שהוא בחינת שם הוי"ה ב"ה. הוא אשר אמרנו בסוד הלוחות השניים, שנועדו להעלות את העולמות ולקרבתם אל הרוממות העליונה, והיינו לאחד בין שם הוי"ה ובין שם אלוקים. וכך, במשך כל יום קדוש זה אנו משתדלים בתיקון החיצוניות, מכוח תשובה וחרטה, ומטהרים עצמנו. עד אשר בעת החיתום, בזמן הנעילה, מתגלה המדרגה העליונה, חותם היום הקדוש, שבו אנו עומדים ובכל עוז קוראים שבע פעמים "הוי"ה הוא האלוקים!" כל יום הכיפורים, הינו מסלול של התעלות כל העולמות כולם, להיטהר ולהתקדש ולשוב אל מקומם העליון, לתקן את כל הזוהמה והקלקולים, ולהראות שבאמת גם הם הינם חלק מאור קדושת ה', וכך, בסיום היום, זוכים אנו לעמוד ולהכריז את אשר היה גלוי ופשוט ביום חג השבועות - "הוי"ה הוא האלוקים". הוא אשר אמרנו, שיום הכיפורים, בחינת לוחות שניים, הוא אשר נועד להשיב את ישראל למדרגתם העליונה, כפי שהיתה גלויה בחג

דשם אלהים והוא הגילוי החמישי. והרי נמצא שכל מה שאנו משיגים מאלהותו ית"ש הנה הוא רק הגילוי החמישי אשר מאחר אמתתו הנעלמה ולמטה וכן"ל רפ"ג".

השבועות, בהר סיני, בבחינת הלוחות הראשונים. הוא הוא סוד תקיעת השופר אשר נעשה ביום הכיפורים, ומגלה את קדושת שנת החמישים, קדושת היובל, עולם החירות העליון.¹

שנזכה לצאת לחירות עולם, בהתגלות אור הלוחות הראשונים, ויתאחדו הארות שבועות ויום הכיפורים, בגילוי אור היובל העליון, באיחוד השמיטה והיובל, עולם הזה ועולם הבא, בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן!

¹ נציין בקצרה שאף בחינת פורים קשור לכך, באשר ידוע ש'פורים כפורים', וגם בו היה מתן תורה בבחינת הדור קבלוה, שיש בו איחוד של אור שבועות ואור כיפורים, אור התשובה והחירות, ואין כאן המקום להאריך בזאת.